MOLIÈRE

CİMRİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

XVI. BASIM

Genel Yayın: 477

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MOLİÈRE
CİMRİ

ÖZGÜN ADI
L'AVARE

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
SABAHATTİN EYÜBOĞLU

Sertifika No: 29619

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MÜGE KARALOM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, REMZİ KİTABEVİ 1961

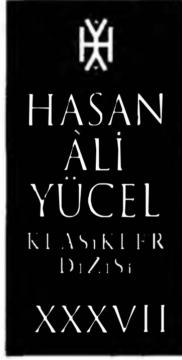
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
1. BASIM TEMMUZ 2000, İSTANBUL
XVI. BASIM EYLÜL 2014, İSTANBUL

ISBN 978-975-458-842-2 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel: (0212) 445 32 38 Fax: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 22749

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

MOLİÈRE

CİMRİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Ulvi Uraz'a

Önsöz

MOLIÈRE'İN ÇAĞI

İnsanların öyle günleri, milletlerin öyle çağları var ki çözülmez düğümler birden çözülüverir, kurulmaz yapılar kurulur, yüzyıllardır kapalı kalmış kapılar birden açılıverir. Bir de bakarsınız Ferhat dağı delmiş, Arkhimedes buldum diye bağırmış, Kristof Kolomb Amerika'yı bulmuş, Sinan Süleymaniye'yi yapıvermiş. Bir insanın dehasıyla, bir rastlantıyla, bir mucizeyle olacak işler değil bunlar eskilerin sandığı gibi. Öyle olmadığı şundan belli ki bir değil, birçok buluşlar, yaratışlar aynı çağda patlayıveriyor: İtalyanların ve bizim on altıncı yüzyılımızda, Fransızların on yedinci yüzyılında böyle oldu. Bu çağlar, için için hazırlanan düşünce baharının birden çiçeklere, hemen ardından da meyvelere boğulma günleridir. Eski tarihler hazırlanışları üstünde pek durmadıkları için bu çağlar insanlara mutlu, mucizeli görünmüş, bir teki bir milletin yüzünü güldürecek bir sürü olağanüstü yaratıcının bir araya gelmesinde çokları Tanrının ya da bir kralın parmağı olduğunu sanmış.

Molière'in yaşadığı çağ bugüne dek Fransızların en mutlu saydıkları çağdır. Bu yüzyılda Descartes insan aklını, bilimleri yenileştirip atomun dağıtılmasına kadar gidecek araştırma yoluna sokmuş, Pascal insan düşüncesine dünyayı en acı tor-

tusuna kadar inceleyen bir kesinlik, ürkütücü bir derinlik kazandırmış, Corneille'le Racine insanın içindeki türlü çatışmaları, halkın anlayacağı bir dil ve yüzyıllarca örnek olacak bir sanat olgunluğuyla sahneye getirmişler, Boileau sahteyi gerçekten, tabiata uygunu tabiata aykırıdan, insancayı maymuncadan kabaca da olsa ayırmamızı sağlayan bir eleştiri yolunu bulmuş; La Fontaine masalla gerçeği, köyle sarayı, ciddiyle şakayı, hayvanla insanı, Doğu'yla Batı'yı buluşturmuş; La Rochefoucault ahlak yönünden insanın içyüzüne aynaların en zalimini tutmuş; La Bruyère zengin fakir her çeşit insan davranışlarının iç ve dış gerçeklerini resim yapar gibi yazmış; Madame de Sévigné, Saint-Simon gördüklerini, yaşadıklarını yüzyıllarca örnek olacak mektuplar ve anılarla göz önüne sermişler. Yine bu yüzyılda Fransa, Güneş Kral adını alacak kadar başarılı, anlayışlı ve mutlu bir kral ve kurucu devlet adamlarına kavuşmuş; o zamanın en çalışkan sınıfı olan burjuvalık sömürgen aristokratlara inat, büyük Fransız Devrimi'ni hazırlayacak ve sonunda başaracak kadar yükselme yollarını bulmuş; kısacası Fransa o yüzyılda Fransa olmuş, dilini, düşüncesini sonraki devrimlerin sadece geliştireceği sağlam temellere oturtmuş.

Bununla beraber bu parlak çağ o zaman ve çok daha sonralara kadar sanıldığı gibi karanlıklardan çıkmış değildir. Hatta on altıncı yüzyıl, kargaşalığına, gelişigüzelliğine karşın bir bakıma daha yaratıcı, daha atılgan, daha coşkun bir çağıdır Fransa'nın. Fransızlar serbest düşünmeye ve Fransızca düşünmeye on altıncı yüzyılda Montaigne'le, Rabelais'yle, Ronsard'la başlamışlar. Ortaçağ o zaman yeniliyor, antik dünya ve tabiat sevgisi o zaman doğuyor, halkın dili o zaman aydınların da dili oluyor. On yedinci yüzyıl daha çok düzenleyici, ölçü ve denge bulucu, uzlaştırıcı bir çağdır. Fransa gemisi türlü fırtınalardan, yeni ufuklara doğru gitmenin heyecanlarından, korkulu rüyalarından sonra bu yüzyıl ortalarında bir sütlimanlığa ulaşıyor, kendine çekidüzen vermeye, kendine ve dünyaya alıcı gözle bakmaya, arınıp temizlenmeye başlıyor.

İşte Molière böyle mutlu bir çağın adamıdır. Ama hayatını okuyunca göreceğiniz gibi mutluluk kendinden çok eserinin özelliğidir. Güneş Kral'ın önüne çıkabilmek için Molière yıllar yılı karanlıklarla savaşmak zorunda kalmış, kendi dertlerinden sıyrılarak çıktığı, hasta hasta, canını dişine takarak, kan kusarak oynadığı sahnede tükenip ölmüştür.

MOLIÈRE'İN HAYATI

1622 Molière, Paris'te, rahat, hatta zengince bir evde doğuyor. Babası sarayın halıcıbaşı, tutumlu bir tüccar, anası yine bir halı tüccarının, okuma yazması kıt, iyi giyinmesini sever kızıdır. Doğduğu ve çocukluğunda göreceği mahalle Paris'in haline yakın, en civcivli, en değişik insanların dolaştığı yerlerden biridir. Molière anasının babasının ilk göz ağrısıdır.

1632 Molière'in annesi otuz yaşında ölüyor. Dört kardeşi olmuştur. İlköğrenimini nerde nasıl gördüğünü bilmiyoruz. Babası ona kendi işini bırakmayı düşündüğü için sık sık dükkânına gitmiş olabilir.

1637 Molière belki dört yıldan beri kendi isteği ve dedesinin desteklemesiyle koleje (şimdiki Louis le Grand lisesine) girmiş bulunuyor. Parlak bir öğrencidir. Beş yıl Latinceye dayanan bir öğrenim gördükten, iki yıl da felsefe okuduktan sonra:

1639 Molière kolejden çıkıyor. Belki birkaç yıl Gassendi'den Chapelle ve Cyrano de Bergerac'la birlikte felsefe derslerine katılıyor.

1640 Molière tiyatro oyuncusu Madeleine Béjart'la tanışıyor.

1642 Molière babasının yerine XIII. Louis ile Narbonne seyahatine katılıyor.

1643 Molière baba evinden ayrılıp ayrı ev tutuyor. Başlarında Madeleine Béjart olan tiyatro oyuncularıyla düşüp kalkıyor. Ünlü Tiyatro (Illustre Théatre) adıyla kurulan kumpan-

yaya katılıyor. Bu kumpanyada Madeleine'in kardeşleri, Molière'in çocukken hocası olmuş Pinel de var. Aynı kumpanyaya girenler daha önce amatör olarak şurda burda temsiller vermişlerdi.

1644 Ünlü Tiyatro büyük umutlarla açılıyor. Jean Baptiste Poquelin, ilk defa Molière adını kullanarak kumpanyanın başına geçmiş durumdadır. Daha çok tragedyalarda rol alıyor. Ünlü Tiyatro ilkin umduğu ünü kazanamıyor. Borçlar gittikçe artıyor. Kumpanya altı yedi ay sonra dağılmaya başlıyor.

1645 Kumpanya yeniden, ama bağımsızlığını kaybederek işe başlıyor. Alacaklılar Molière'i her gün biraz daha fazla sıkıştırıyorlar. Ünlü Tiyatro büsbütün iflas ediyor ve küçülen kumpanyanın taşraya çıkmaktan başka çaresi kalmıyor. Babasının bütün öğütlerine rağmen Molière yolundan dönmüyor.

1646 Molière Paris'ten ayrılıyor. Nerelere gittiği pek bilinmiyor, ama bir ara Orléans'da hukuk tahsiline girdiği, bir İtalya seyahatine çıktığı sanılıyor. Bordeaux'da kumpanya ile tekrar buluşuyor. Kumpanya daha çok metresi Madeleine'in büyüklerden gördüğü yardımlarla tutunabiliyor.

1647 Molière hayatını yalnız tiyatroya vermeye başlıyor.

1648 Yeniden düzenlenen Ünlü Tiyatro on üç yıl sürecek olan taşra gezilerine çıkıyor. İlk durak Nantes'tır.

1649 Molière kumpanyasıyla Toulouse, Monpellier ve Narbonne'da.

1650 Molière Agen ve Pézénas'da.

1651 Languedoc'ta.

1652 Grenoble'da.

1653 Lyon ve Montpellier'de.

1654 Avignon'da.

1655 Narbonne'da.

1656 Bordeaux ve Bézier'de.

1657 Lyon ve Dijon'da.

1658 Grenoble ve Rouen'da. Molière komedya yazarlığı denemelerine bu taşra gezilerinde başlıyor. *Şaşkın, Zoraki*

Hekim, Gorgibus Çuvalda, Uçan Hekim, Barbouillet'nin Kıskançlığı (sonraki *Georges Dandin), Aşk Kırgınlığı* gibi kaba halk komedyaları (farsları), bu yıllarda yazılıp oynanmıştır. O zamanki Fransa'da yirmi kişilik bir kumpanyanın, hele karda kışta şehir şehir dolaşması hiç de kolay bir iş değildi. Yollar kötü, arabalar rahatsız, tiyatro eşyasıyla tıklım tıklımdı. Hanlar, oteller bizim Anadolu'dakilerden bile beterdi herhalde. Üstelik yollarda ikide bir eşkıyalar da çıkıyordu karşılarına. Ayrıca tiyatro kumpanyalarının rakipleriyle yarış etmeleri, onların gittikleri yerlere gitmemeleri ya da daha önce gitmeleri, zaman zaman da çatışıp cenkleşmeleri gerekiyordu. Hastalıklar, oyuncular arasındaki geçimsizlikler, ayrılmalar da caba. Hele para meseleleri hepsinden beterdi. Üstelik bir de, belediyelere, polise, jandarmaya dert anlatmak gerekiyordu. Bereket Molière çok sağlam yapılıydı, tiyatroyu da ölesiye seviyordu.

1659 Şimdiye kadar Paris'le pek ilişiği olmayan Ünlü Tiyatro 1658'de Paris'e gitme zamanının geldiğini düşünmeye başlamıştı. Paris'e gidebilmek için saraydan desteklenmek şarttı. Bunu da ancak yazdığı piyesi oynatmak isteyen ve sarayla ilişiği olan yazarlar kolay sağlayabilirlerdi. Rouen'da böylesi kimselerle tanışmalar olmuştu. Üstelik Thomas Corneille, Madeleine Béjart'ı pek beğenmişti. Belki de Molière daha önceden kumpanyanın Paris'e yerleşmesi için öteye beriye başvurmaya başlamıştı. Her ne halse kumpanya bir kolayını bulup Louvre Sarayı'nda kralın önünde bir tragedya oynamak fırsatını buluyor. O temsilden sonra da rakip tiyatrolar Molière'e kancayı atıyorlar.

1659 Molière tiyatrosuyla Paris'e yerleşiyor. İlk başarılar pek parlak olmasa da Molière eski borçlarını ödemek kaygısına düşecek duruma geliyor. Molière'in yazdığı ilk önemli komedya, *Gülünç Kibarlar* ünlü saray oyuncularının ve birçok saraylının öfkelerine karşı tutuyor. Molière'i Paris'te ilk ciddiye aldıran bu oyun oluyor. Ama sonunda Molière'e kan kusturacak olan düşmanlıklar da bu başarıyla başlıyor.

1660 Molière *Gülünç Kibarlar* piyesini bastırıp başka tiyatrolara oynatanla cenkleşiyor. Bir kardeşini kaybediyor. *Boynuz Korkusu* diye bir piyes yazıyor. Düşmanlarına inat Molière, sarayla daha fazla kaynaşıyor.

1661 Molière ilk defa rahat bir eve yerleşiyor. Komedyada kazandığı başarıya güvenerek yazdığı *Don Garcie de Navarre* adlı tragedyasıyla kötü karşılanıyor. *Kocalar Mektebi* ve *Baş Belaları* durumu düzeltiyor. Bu oyunlarla XIV. Louis'nin tiyatro adamı olmaya başlıyor. Ama bu yıl Molière'in aklı fikri evlenmededir.

1662 Molière, Madeleine'in, eski metresinin, kızı mı kız kardeşi mi olduğu hâlâ kesin olarak bilinmeyen, tiyatro içinde doğmuş büyümüş, on sekiz yaşındaki ve nerdeyse kendi büyüttüğü Armande Bèjart'la evleniyor. Armande güzel olmamakla beraber şuh ve erkeklere kendini sevdiren orta zekâlı bir genç kızdır. Bu evlenmeyle Molière'in sahnede zafer, evinde dırıltı günleri başlıyor. Yaş farkı, Armande'ın kocasını aldatmasa da hafifliği, süs severliği bu evlenmeyi zaman zaman cehenneme çevirecek, ama Molière sonuna kadar karısına âşık kalacak.

1663 Molière'in tiyatrodaki başarılarını kıskananlar Armande ile evlenmesini bir rezalet olarak göstermeye çalışıyorlar. Öz kızıyla evlendiğini söyleyecek kadar ileri gidiyorlar. Molière *Kadınlar Mektebi*'ni, ardından *Kadınlar Mektebinin Tenkidi*'ni, *Versailles Tuluatı*'nı sahneye koyuyor. Beğeniliyor.

1664 Molière'in bir oğlu oluyor. İyi para kazanıyor, ama bir yandan da eski borçlarını ödüyor. Ev hayatında her şeye rağmen sevinçli günler yaşadığı oluyor. *Zorla Evlenme*'yi, *Elide Prensesi*'ni ve *Tartuffe*'ün ilk üç perdesini sarayda oynuyor ve softalarla başını derde sokuyor.

1665 Molière'in oğlu ve kız kardeşi ölüyor. Bir kızı doğuyor. Bu arada *Don Juan*'ı ve *Sevda Hekimi*'ni yazıp oynuyor. Bu yıl Molière'in sağlığında ağır bozulmalar başlıyor. Sahneye çıkamayacak kadar hastalanıyor. Her zamanki öksürüğü büsbütün artıyor.

1666 Molière'in sanatı en olgun günlerini yaşıyor. *Misanthrope*'u oynuyor; karısıyla geçimsizlikleri bu oyunda belli olacak kadar artıyor.

1667 *Tartuffe* ikinci defa oynanıyor ve hemen yasaklanıyor. *Sicilyalı* yahut *Sevda Ressamı*, durumu biraz kurtarıyor.

1668 *Amphitryon, Georges Dandin* ve *Cimri* oynanıyor. Molière'in Lulli ile birlikte Versailles'da hazırladıkları şenlik büyük başarı kazanıyor. *Cimri* iyi karşılanmıyor. Yalnız Boileau beğeniyor. Racine, Molière'e karşı cephe alıyor. Molière bir süre için kalemi bırakıyor.

1669 *Tartuffe*'ün oynanmasına izin çıkıyor ve halk piyesi büyük bir coşkunlukla karşılıyor. Aynı yıl Molière, *Monsieur de Pourceaugnac*'ı, eskiden yazdığı bir oyunu, sahneye koyuyor. İyi para getiriyor.

1670 Kral karnaval için büyük şenlikler ve Molière'den aşk üstüne oyunlar istiyor. Bu siparişten *Muhteşem Âşıklar* çıkıyor. *Kibarlık Budalası* da bu yıl oynanıyor. Molière'in karısıyla arası iyice açılmıştır. Dedikodular Molière'i tüketiyor.

1671 Molière tiyatro hayatının başından beri iyi ve kötü günlerde dostu kalmış olan Madeleine'i kaybediyor. Ama karısıyla barışıyor, *Psyche, Scapin'in Dolapları, Escarbagnas Kontesi* oynanıyor.

1672 Molière biraz hava değiştirmek için gebe karısıyla yeni bir eve taşınıyor. Lulli sarayda Molière'e beklenmedik bir kazık atıyor. Molière'in oğlu küçük Pierre de bir aydan fazla yaşamıyor. *Bilgiç Kadınlar* oynanıyor. Molière sık sık hastalanıyor ama karısıyla arasının düzelmesi onu hayata bağlıyor.

1673 Molière, Lulli'nin entrikaları yüzünden sarayda kaybettiği yerini yeniden bulmak umuduyla *Hastalık Hastası*'nı yazıyor. Bütün zoru tiyatrosunu yaşatmaktır. Dostlarını dinlemeyip hasta hasta sahneye çıkıyor. Yine tiyatrosunu ve iş arkadaşlarını para sıkıntısından kurtarıyor. Dostu Madeleine'in ölümünden günü gününe bir yıl sonra Molière sahneye çıkmazdan önce kendini çok yorgun ve bitkin hissediyor. Yine de oyuna çıkıyor, ama son perdede sendeliyor. Halk farkına varı-

yor. Molière işi şakaya vurup güçbela oyunu bitiriyor. Titremeler içinde evine götürülüyor ve öksürükle başlayan bir iç kanama yüzünden yarım saat sonra karısını bile göremeden ölüyor.

Kilisenin ve softaların tiyatroya ve *Tartuffe* yazarına olan hıncı, ölümünde açıkça ortaya çıkıyor. Herkes gibi gömülmesine izin vermiyorlar. Karısı kraldan zorla ve gizli gömülmek şartıyla izin koparıyor. Sonradan kemikleri bile mezarından çıkarılıp bir kenara atılıyor. La Fontaine'in kemikleriyle Molière'inkiler birbirine karışıyor.

Molière ve Tiyatro

Molière çağında Paris'te tiyatro, edebiyatın şahdamarı olmuştu. Fransız düşüncesi sanatla en iyi sahnede kaynaşıyor, özelliklerini en rahatça orada belirtiyordu. Bununla beraber ya tragedyada olduğu gibi yalnız klasik örneklere, sarayın incelmiş kültürüne ve şiire çevrik, ya da kaba komedyalarda olduğu gibi halk kaynaklarına, ucuz güldürmelere, tuluata, el, kol ve yüz oyunlarına, gelişigüzel sözlere çevrikti. Molière'in gördüğü iş komedyayı, güldürücülüğünü kaybettirmeden yüceltmek, çağının ileri kültür düzeyine çıkarmak, böylece de aydınlarla halk arasındaki, sarayla şehir arasındaki ayrılığı gidermek, halkın gürbüz tiyatro eserlerini yukarıya, yukarının kültür değerini halka ulaştırmak oldu. Bunu başarmasında iki yanlı bir hayatı ve düşüncesi olmasının payı büyüktür. Molière sarayla alışverişi olan zengin bir ailenin çocuğuydu, ama sanatı dolayısıyla Fransa'nın köylüsüne varıncaya kadar her çeşit halkıyla da senlibenli olmuştu. Hem Paris'ten taşraya gitmiş, hem taşradan Paris'e gelmiş, her iki dünyanın da sözcüsü olmuştu. Hem yüksek tahsil görmüş, çağının en ileri, en serbest düşünceli aydınlarıyla düşüp kalkmış, hem de bilgisiz, yoksul, kaba konuşmalı yurttaşların insanlık tadına varmıştı. Kralı da kır bekçisini de güldürmüş, düşündürmüştü. Hem yazar hem oyuncu, hem işveren hem işçi olması dolayısıyla da insanlığın her haline, her kılığına girmişti.

Corneille ve Racine gibi tragedya yazarları, şair olarak Molière'den daha derin, daha usta olmalarına rağmen tiyatroyu saraydan halka götürememiş, yukarının ve aşağının malı edememişlerdi. Racine'in tiyatrosu bugün bile ne Fransız halkının, ne de herhangi bir halkın tiyatrosu olabiliyor; yalnız usta şairler ve incelmiş tiyatro adamları tadına varabiliyorlar. Bizim Divan şiirine benzer kapalı çevre özelliklerinden büsbütün kurtulamamıştı Racine'in tiyatrosu. Halkın diliyle konuşmak, tragedyanın ciddiliğine, heybetine sığmaz sanılıyordu sanki. Gerçi İngiltere'de Shakespeare bu işi çoktan yapmıştı, ama Avrupa henüz Shakespeare'i ciddiye almamıştı, romantizmden önce de almayacaktı.

Shakespeare'in tragedyaya halk şakalarını katarak vardığı gerçekçi tiyatroya, yeniçağ dramına, Molière komedyayı ciddileştirerek, ama güldürücülüğünü kaybettirmeden ciddileştirerek varıyordu. *Cimri*'de kaba halk şakalarının en acı insan gerçeğine nasıl yükseliverdiği, bir dram gerginliği kazandığı çok iyi görülür. Bu dramlaşma *Tartuffe*'te, *Misanthrope*'ta gülmenin sınırlarını da aşar neredeyse.

Ne gariptir ki Aristophanes'ten sonra dünyamızın en büyük komedya yazarının tragedya oynamakmış asıl hevesi. Ne yaptıysa nafile: Çağdaşlarına kendi tragedya anlayışını bir türlü kabul ettirememiş. Tenkitlerden sezinlediğimize göre yalnız beden yapısı, sesi, ara sıra tutan hıçkırığı değilmiş bu yolda kendisini engelleyen. Sarayın oyuncuları, seyircileri öyle yapmacıklı, öyle gümbürtülü bir okuyuşa alıştırmışlar ki, Molière'in parlak kalıpları, sahneye beden ve ses gösterisine çıkan ünlü oyuncuların tumturaklarını kırmak, sahneye tabiilik getirmek çabasına kimseler katılmamış. Her denemesinde cesaretini insafsızca kırmamış olsalardı, *Comédie Française*'in tragedya okunuşunda hâlâ iyice kurtulamadığı sahte coşkunluklar o zamandan yumuşardı belki de. Molière'i iyi anlaması gereken Racine bile onu desteklemek şöyle dursun, fırsat buldukça yermiş, kendi tiyatrosunu en iyi değerlendirecek adamı anlamazlıktan gelmiş. Ama o da belki bu görüş aksak-

lığı yüzünden, komedya yazarlığında başarılı olamamış. Her neyse... Demek istediğim, Molière'in Fransız tiyatrosunu, dilediği ve komedyada ulaştığı tabiiliğe elinde olmayan nedenler yüzünden ulaştıramamış olmasıdır. Ama sonradan tutulacak olan yol onun yoludur: İnsanı tiyatroda bütünlüğüyle ve herkesi insanın kavrayacağı bir anlatışla, kitap diliyle değil sahne diliyle verme yolu.

Bizde ilk tutan Batılı tiyatro yazarının Molière olması hiç de rasgele değildir. Molière insanca konuşması, halktan yana olduğu için her millete uyması bir yana, Türk seyircisinin geleneksel ortaoyunu ve Karagöz tiyatrosu, onun çıkış noktası olan tiyatrodan hiç de uzak değildir. Batılı tiyatro bize Abdülhak Hamid'in değil Şinasi'nin yolundan gelebilirdi ancak. Şinasi ise Molière gibi tiyatroyu halkın kaba da olsa sağlam sağduyusuna dayıyordu. Üstelik Roma İmparatorluğu gibi Osmanlı İmparatorluğu da sanatta ve edebiyatta gerçekçi ve tenkitçi görüşü, tehlikeli görmediği sürece daha fazla beslemişti. Vefik Paşa'nın başarısı Molière'le ortaoyununu, saray aydınıyla halkı birleştirmek oldu. Vefik Paşa'nın mutsuzluğu, yazı dilimizin o zaman içinde bulunduğu çıkmazdan henüz çıkmamış olmasındaydı. Molière'i halka, halkın olmayan bir dille götürmek kadar garip bir durumdaydı. Molière'in zamanında ise halkın dili çoktan yazı dili olmuştu. Bununla beraber Vefik Paşa halkla aydın arasındaki kapalı kapıları zorlamış oluyordu.

Cimri

Cimri'nin en eski ve en önemli kaynağı Plautus'un (MÖ 250-184) *Aulularia* yahut *Çömlek* adlı komedyasıdır. Nurullah Ataç ustamızın Türkçeye çevirdiği bu oyunda yaşlı cimri Euklion, bahçesine gömülü bir çömlek altın bulur. O günden sonra altınları çalınacak korkusuyla, bütün rahatı kaçar. Üstelik Lykonides adında bir delikanlı, Euklion'un kızını sarhoşlukla kandırmıştır. Babası kızını zengin komşusu Megadoris'e verecekken kız doğurur. Bu arada Lykonides'in uşağı, Eukli-

on'un çömleğini çalar. Cimri deliye döner. Ama Lykonides çömleği kendisine geri verdirince sevincinden kızını, sonra altınları ona vermeye razı olur.

Molière'in daha az ölçüde yer yer faydalandığı başka oyunlar da şunlardır: *Aristo, I Supposti, Larrivey, Les Esprits,* aynı yazarın İtalyancadan çevirdiği *La Veuve, Boisrobert, La Belle Paideuse.*

Molière'in çağında yazarların yeni konular arama kaygıları yoktu. Konuları daha çok Yunan ve Latin kaynaklarından alıyorlardı. Hele tragedya yazarları isim değiştirmeye bile lüzum görmüyorlardı. Bizim Şeyh Galib'in: *Çaldımsa da miri malı çaldım*, demesi gibi Molière de: *Malımı nerde bulursam oradan alırım*, diyordu. Bununla beraber Molière'in *Cimri*'si Plautus'un *Çömlek*'inden, en benzer yerlerinde bile ayrılır. Durum aynı ama insanların bize düşündürdükleri ve duyurdukları, yazarın niyetleri bambaşkadır. Plautus'ta eğlenceli olmakla kalan olay, *Cimri*'de bir insanın ve bir ailenin, dolayısıyla birçok insanların ve ailelerin iç ve dış yapısına bağlanıyor. Oyunun sonundaki garip rastlantılar bir yana her şey cimriliğin tutarlı bir sonucu oluyor. Harpagon hem somut hem soyut bir cimridir. Somuttur, çünkü Molière onunla kendi çağının burjuva çevrelerinde rastlanabilecek, belki de rastladığı, konuştuğu bir insanı anlatıyor; yeri yurdu, işi gücü, kılığı kıyafeti, yaşı başı bellidir. Soyuttur, çünkü Molière onun cimrilik yanını zaman zaman karikatüre götüresiye belirtiyor, abartıyor, Harpagon'u dünyanın her çağında ve her yerindeki cimrilere benzetiyor, cimriliği olmayan adı bile sonradan cimri anlamına kullanılıyor. *Cimri*'nin bu soyut somutluğu ya da somut soyutluğu her zaman iyi anlaşılmadığı için oynamalarda, çevirmelerde, adaptasyonlarda soyutluk ya da somutluk aşırılıklarına gidilmiştir. Kimi yerde Harpagon bütün çevrelerin dışında cimriliğin ta kendisi olarak gösterilmiş, kimi yerde de, mesela bizde, belli bir şehrin Yahudisi kılığına sokulmuştur. İşin aslını bilen tiyatro adamının *Cimri*'yi ne çevre özelliklerine, ne de bütün özellikleri silen bir genelleştirmeye yöneltme-

den ikisi ortası ve yerine göre bir anlatış bulması gerekir. Ne kadar görülmedik bir *Cimri* oyunu da çıkarsa, bu oyunun değerli, eserin özüne uygun olması, insanlığa yeni bir anlayış getirebilmesi için, Molière'in sanatındaki bu ikircikli yanı belirtmesi gerekir. Harpagon'u yerli ve cimriye benzetsin, kabul; ama onu yalnız belli bir çevrenin adamı da yapmasın. Bütün iş bunda. Üst yanında istediği kadar yenilik arasın. İsterse Harpagon'u melon şapkayla ya da kasketle sahneye çıkarsın.

Cimri'yi oynarken önemi dekor, kostüm, ışık oyunlarına değil, konuşmaya vermek gerekir. Kişiler, karakterlerine en uygun tonu bulup da sözlerini tam anlamı belirten bir açıklık ve rahatlıkla söylediler mi, en zor iş başarılmış demektir. Bu olmadı mı *Cimri*, seyirciyi ne kadar güldürse de, *Cimri* olmaktan çıkabilir.

Cimri'yi gereğince sahneye koymak için yararlanılacak eserler çoktur. Bunlardan birinin özetini Yaşar Nabi Nayır'ın *Cimri* çevirisinde bulabilirsiniz. En olgunu da Charles Dullin'in Editions du Seuil'de çıkmış *L'Avare de Molière* adlı kitabıdır.

CİMRİ ÇEVİRİLERİ

Cimri'yi Türkçeye ilkin Vefik Paşa, *Azarya* adıyla; ondan sonra Teodor Kasab *Pinti Hamit* adıyla adapte ediyorlar. İlk tam çeviriyi 1938'de İsmail Hami Danişment yapıyor. Bu çeviriyi önce Suhulet Kitabevi, sonra Milli Eğitim Bakanlığı basmıştır. Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın Okul Klasikleri arasında çıkan Yaşar Nabi Nayır'ın çevirisi, zengin notlarıyla birlikte, şüphesiz eserin ruhuna en uygun olanı ve en rahat Türkçeyle konuşanıdır. O kadar ki *Cimri*'nin bir yeni çevirisi belki hiç de gerekli değildir. Bu işi ben, daha iyisini değil, yer yer biraz başka türlüsünü yapmak, Remzi Kitabevi'nin ve bir ara *Cimri*'yi oynamayı kuran dostum Ulvi Uraz'ın isteklerini yerine getirmek için denedim.

Sabahattin Eyüboğlu

Cimri

Kişiler

HARPAGON	Cléante'ın ve Élise'in babaları, *Mariane'a vurgun*
CLÉANTE	Harpagon'un oğlu ve Mariane'ın sevgilisi
ÉLISE	Harpagon'un kızı ve Valère'in sevgilisi
VALÈRE	Anselme'in oğlu ve Élise'in sevgilisi
MARIANE	Cléante'ın sevgilisi ve Harpagon'un sevdiği
ANSELME	Valère'le Mariane'ın babaları
FROSINE	Düzenci bir kadın
SIMON EFENDİ	Simsar
JACQUES USTA	Harpagon'un aşçısı ve arabacısı
CLAUDE KADIN	Harpagon'un hizmetçisi
BRINDAVOINE	Harpagon'un uşağı
LA MERLUCHE	Harpagon'un uşağı
LA FLÈCHE	Cléante'ın uşağı
KOMİSER VE YARDIMCISI	

Sahne Paris'tedir

Perde I

SAHNE I

VALÈRE, ÉLISE

VALÈRE

Ne oluyor, Élise, güzelim? Nedir bu mahzun halin? Bana bu kadar umut verdikten sonra? Ben sevincimden uçarken sen sanki matem içindesin. Söyle, pişman mı oldun beni sevindirdiğine? Bana verdiğin sözü zorla mı verdin? Olur a, benim coşkunluğum seni istemeye istemeye sürüklemiş olabilir.

ÉLISE

Hayır Valère; senin için yaptığım hiçbir şeye pişman değilim. Öyle tatlı bir zor ki bana bunları yaptıran, istesem de elimde değil pişman olmak. Ama doğrusunu istersen, bu kadar mutluluk ürkütüyor beni. Seni sevmekte belki fazla ileri gittim diye korkuyorum.

VALÈRE

Beni sevindirmek korkunç bir şey mi? Nedir seni korkutan? Ne var?

ÉLISE

Ah, neler var, bir bilsen! Babam küplere binecek. Evde herkes benden yüz çevirecek. Konu komşu adımı kötüye çıkaracak. Ama bütün bunlar bir yana, beni asıl korku-

tan ne, biliyor musun? Sen, senin kalbinin değişmesi. Siz erkekler bir tuhafsınız: İnsan sizi yüreğinin bütün açıklığıyla sevdi mi, sevgisini gösterdi mi, hemen soğuyuverirsiniz; hem de nasıl! Ölsek kılınız kıpırdamaz.

VALÈRE

Beni başkalarına benzetmeye nasıl dilin varıyor? Bende istediğin kötülüğü gör, ama sana bağlılığıma toz kondurma. Şunu bil ki, benim sana sevgim tükenecek sevgilerden değil. Ben yaşadıkça yalnız sen olacaksın kalbimde.

ÉLISE

Ah, Valère, hep böyle derler. Bütün erkekler birdir konuşurken; zamanla anlaşılır her birinin ne olduğu...

VALÈRE

Madem zamanla anlaşılır, bekle; ne yapacağımı gör de sonra yargıla sevgimi. İçinden geçen yersiz korkular yüzünden bütün suçları yükleme bana. Kuşkularını bir hançer gibi saplama yüreğime. Yalvarırım, bekle biraz canıma kıymadan önce; bekle de sevgimin gerçekliğine inandırayım seni; yüzlerce kanıt sereyim önüne.

ÉLISE

Ne kolay, ne kolay inanıyor insan sevdiğine! Evet, Valère, beni aldatmayacağına, yüreğinin buna varmayacağına inanıyorum. Beni gerçekten sevdiğine, beni bırakmayacağına inanıyorum. Bütün kuşkuları atıyorum içimden. Bir korku kalıyor geriye: Ayıplama korkusu.

VALÈRE

Peki ama, bu korkuya sebep ne?

ÉLISE

Herkes seni benim gözlerimle görse, hiçbir tasam olmazdı. Ben seni bildiğim için, doğru buluyorum seninle her yaptığımı. İyi bir insan olman kalbimi haklı çıkarıyor kendime karşı. Üstelik sana hayatımı da borçluyum; Allahın gücüne gider sana nankörlük etmem. Bizi tanıştıran o korkunç kaza hiç gitmiyor gözümün önünden. Kendi

canını hiç sakınmadan nasıl sulara atıldın beni kurtarmak için! Ne candan uğraştın benimle, sudan çıkardıktan sonra da. O gün bugündür de bir an eksik olmadın yanımdan. Bunca zaman, bunca zorluklara inat, yılmak bilmedi sevgin. Ananı, babanı, yerini yurdunu aramaktan vazgeçip kaldın burada. Beni her gün görebilmek için kim olduğunu gizlemeye, babamın uşağı olmaya razı oldun. Bütün bunlar bir peri masalı gibi geliyor bana. Daha ne arayabilirim sana bağlanmak için? Ama hiç sanmam ki başkaları bununla yetinsin, benim duyduklarımı duysun.

VALÈRE

Bütün bu söylediklerin içinde değer verebileceğin bir şey varsa o da sevgimdir, yalnız sevgim. Öteki kaygılarına gelince, baban elinden geleni yapıyor sana hak vermem için. Bir yandan aşırı cimriliği, bir yandan çocuklarına karşı sertliği, daha da olmayacak şeyler düşündürebilir insana. Babandan böyle konuştuğum için beni affet, Élise. Bu taraflarını kimsenin övemeyeceğini sen de bilirsin. Ama umutlarım boşa çıkmaz da anamı babamı bulacak olursam, onun gönlünü yapmak hiç de zor olmayacak bizim için. Her gün haber bekliyorum onlardan, gecikirse kendim gideceğim onları bulmaya.

ÉLISE

Aman, hiç ayrılma buradan, ne olur, Valère. Babamı kazanmaya, gözüne girmeye çalış, yeter.

VALÈRE

Bunun için neler yaptığımı görüyorsun. Hizmetine girebilmek için az mı şeytanca yarandım ona? Takınmadığım surat, dökmediğim dil mi kaldı hoşuna gitmek için? Maymuna dönüyorum her gün, sevdireyim diye kendimi. Ama bir hayli ilerledim bu yolda. Bakıyorum da, insanları kazanmak için en iyi çare onların sevdiklerini sever görünmek, doğru dediklerine doğru demek, kusurla-

rını övmek, her yaptıklarını alkışlamak. Yaranacak mısın, aşırı gitmekten hiç korkma. Yalan söylediğin istediği kadar belli olsun, suratından aksın, en zeki insanlar bile kanıveriyorlar dalkavukluğa. Pohpohu bastınız mı, en gülünç, en yüzsüzce söylenmiş sözleri bile yutuyorlar. Bu benim yaptığım işte insan dürüstlüğünü yitiriyor biraz; ama insanlara muhtaç oldunuz mu, uymak zorundasınız onlara. Onları başka yoldan kazanmıyorsa insan, kabahat pohpohlayanda değil, pohpoh isteyende.

ÉLISE

Peki, kardeşimi niçin kazanmak istemiyorsun? Ya hizmetçi kız bizi ele verecek olursa?

VALÈRE

İkisini birden kazanmaya imkân yok. Baba ile oğulun kafaları o kadar ayrı ki, ya birinin adamı olacaksın, ya ötekinin. Ama sen bir yandan kardeşinin üstüne düş; aranızdaki dostluğu artır ki bizden yana olsun gereğinde. İşte, geliyor. Ben kaçıyorum. Bu fırsatı kaçırma. Konuş onunla. Ama, bak, ne kadar açılmak yerinde olursa o kadar açıl, fazla değil.

ÉLISE

Bilmem hiç açılabilecek miyim ona.

SAHNE II

CLÉANTE, ÉLISE

CLÉANTE

Seni yalnız gördüğüme sevindim, kardeş; konuşmaya can atıyordum seninle. Bir sırrım var sana açacak.

ÉLISE

Hadi, can kulağıyla dinliyorum seni. Söyle, ne var?

CLÉANTE

Neler var neler, kardeşim; ama hepsi bir kelimeye de sığar; seviyorum!

ÉLISE

Seviyor musun?

CLÉANTE

Evet, seviyorum. Ama sevmekle kalıyorum şimdilik. Her şey babama bağlı, biliyorum. O ne derse uymak zorundayım. Hayatımızı borçlu olduğumuz insanların rızası olmadan bağlanamayız kimseye. Ulu Tanrı emrine vermiş içimizde doğacak istekleri. Onlar gönlümüzün nereden yana gitmesini istiyorsa gönlümüze ondan yana gitmek düşer; onlar çılgınca tutkulara kapılmadıkları için bizden çok daha az aldanacak durumdadırlar; bize uygun olanı çok daha iyi görür onlar; bizim kör tutkumuza değil, onların ışıklı aklına ve görgülerine inanmak doğrudur; bizler gençlik azgınlığıyla çok defa korkunç uçurumlara sürüklenir gideriz. Sana bütün bunları kendiliğimden söylüyorum ki, sen tutup bana tekrarlamayasın. Sevgim söz anlamaz da ondan. Ne olur, papaz gibi konuşmaya kalkma benimle.

ÉLISE

Sevgilinle sözleştiniz, bitti mi?

CLÉANTE

Hayır, ama kararım karar! Tekrar yalvarırım sana: Boşuna beni vazgeçirmeye çalışma.

ÉLISE

O kadar anlayışsız bir insan mı biliyorsun beni?

CLÉANTE

Yok canım, ama sen sevmediğin için bilmezsin, bilemezsin sevginin insanı deli eden tadını. Üstelik pek de akıllısın, felaket orada!

ÉLISE

Tam buldun! Benim aklımdan hiç konuşmayalım daha iyi. Hem dünyada kim var, hayatında bir kez olsun aklını kaybetmeyen? Kim bilir, ben de sana içimi döksem, kendinden daha akılsız bulursun belki beni.

CLÉANTE

Aman deme! Yoksa sen de...

ÉLISE

Önce senin işi bitirelim. Kimmiş bakayım sevdiğin?

CLÉANTE

Bizim semte yeni taşınmış bir kız! Her göreni deli etmek için yaratılmış sanki! Daha sevimlisi olamaz, daha güzeli çıkamaz tabiatın elinden! Görür görmez vuruldum. Adı Mariane... Başında annesi var yalnız; hoş bir kadın, hemen her zaman da hasta. Kız öyle seviyor ki annesini, aklı almaz insanın. Nasıl hizmet ediyor, nasıl acıyor, ne diller döküyor ona, görsen için sızlar. Her hali öyle hoş, öyle hoş ki... Her yaptığına bir başka güzellik katıyor sanki. Bir tatlı dili var, dinlemeye doyamaz insan. O kadar iyi, o kadar cana yakın bir insan ki... Yüreği nasıl temiz, nasıl... Anlatamam sana kardeşim, kendin görmelisin, görmelisin onu.

ÉLISE

Görür gibi oluyorum sen konuştukça. Hem senin sevmen yeter onun kim olduğunu anlatmaya.

CLÉANTE

El altından öğrendiğime göre biraz dardaymışlar. Kendi hallerinde, kıt kanaat yaşayabiliyorlarmış. Düşün, ne sevinçtir bir insan için, sevdiğini sıkıntıdan kurtarmak, namuslu bir aileyi biraz olsun kalkındırmak; ama pek belli etmeden, gururlarını kırmadan. Babamın cimriliği yüzünden yapamıyorum bunu, hiçbir cömertlik gösteremiyorum sevdiğim insana; anlıyor musun bundan duyduğum üzüntüyü?

ÉLISE

Anlamaz olur muyum? Haklısın üzülmekte.

CLÉANTE

Ah, öyle dertliyim ki bilemezsin. Bu ne işkencedir, canım? Olacak şey mi bizi bu kadar pintice yaşatmak? Çekilir mi

bu kupkuru hayat? Korkunç bir şey tutumluluğun bu kadarı. Nemize yarayacak mal mülk, tadını çıkaracak güzel çağımız geçtikten sonra? Sen de, ben de doğru dürüst giyinebilmek için her gün dükkân dükkân dolaşıp borç aradıktan sonra, ne yapalım yarınki zenginliği? Neyse, açmayalım bu bahsi. Seninle şunu konuşmak istiyordum: Birini sevdiğimi anlatıp babamı bir yoklasan. Bana karşı koyacak olursa çekip gideceğim buradan. Sevdiğim insanla gider, başka yerde Allahın vereceğiyle yaşarız. Bunun için dört bir yandan borç para arattırıyorum. Sen de benim durumumdaysan, sana da olmaz derse babam, ikimiz de bırakır gideriz onu, bir son veririz artık bunca zamandır çekilmez cimriliği yüzünden katlandığımız işkenceye.

ÉLISE

Doğru; her gün biraz daha arattırıyor bize annemizi. O ölmeseydi...

CLÉANTE

Sesi geliyor. Biraz öteye gidip konuşalım. Konuşalım da taş yüreğini zorlamakta işbirliği edelim.

SAHNE III

HARPAGON, LA FLÈCHE

HARPAGON

Çık git buradan! Hemen! Lamı cimi yok! Hadi yallah! Çekil git evimden! Seni azılı eşkıya seni! Seni ip kaçkını seni!

LA FLÈCHE

Böyle kötü, böyle Allahın belası herif görmedim ömrümde! Belki de şeytanın ta kendisi bu moruk, insan kılığına girmiş şeytan! Tövbe, tövbe!

HARPAGON

Ne geveliyorsun ağzının içinde?

LA FLÈCHE

Niçin kovuyorsunuz beni?

HARPAGON

Bir de hesap mı vereceğim sana, haydut! Çık git diyorum, çabuk! Gebertirim yoksa seni!

LA FLÈCHE

Ne yaptım ben size?

HARPAGON

Ne yaptınsa yaptın, defol diyorum sana!

LA FLÈCHE

Benim efendim, sizin oğlunuz, burada beklememi söyledi kendisini.

HARPAGON

Git sokakta bekle efendini! Kazık gibi dikilip durma evimde. Olanı biteni dikizlemek işin gücün, her şeyden bir çıkar sağlamak için. Her yaptığımı gözetleyen bir adamı istemiyorum karşımda bütün gün. Hafiye istemiyorum evimde! Kör olası gözlerin, dört yanımı kuşatmış, yiyecek sanki varımı yoğumu; çalınacak bir şey arıyorlar orada burada, sinsi sinsi.

LA FLÈCHE

Ne çalınması, a efendim? Bir çöpünüzü çaldıracak göz var mı sizde? Her şeyinizi bir yere saklamış, gece gündüz nöbet bekliyorsunuz!

HARPAGON

İstediğim şeyi istediğim yere saklar, istediğim gibi nöbet beklerim. Şu pis hafiyeye bak hele, benim ne yaptığımla uğraşıyor.

(Kendi kendine:)

Sakın kokusunu almış olmasın bu herif altınlarımın!

(Yüksek sesle:)

Sen belki de gider, bu evde saklı para var dersin elâleme! Her şey umulur senden.

LA FLÈCHE

Saklı para mı var bu evde?

HARPAGON

Yok, alçak herif, yok bu evde öyle şey!

(Kendi kendine:)

Kudurtacak bu adam beni!

(Yüksek sesle:)

Demek istiyorum ki sen bana kötülük olsun diye gider, saklı param olduğunu söylersin ona buna.

LA FLÈCHE

Ha olmuş, ha olmamış, bize ne canım? Ne hayrı var bize sizin paranızın?

HARPAGON

Ukalaya bak hele! Koparırım şimdi senin o ukala kafanı!

(Tokat atmak ister.)

Defol buradan, defol!

LA FLÈCHE

Nenizi aşırabilirim sizin?

HARPAGON

Dur, neler aşırdın bakalım! Bir arayalım!

LA FLÈCHE

İnsan nenizi aşırabilir sizin?

HARPAGON

Gel hele, bir bakalım. Aç şu ellerini!

LA FLÈCHE

Buyrun!

HARPAGON

Aç öteki elini de.

LA FLÈCHE

Ötekini mi?

HARPAGON

Evet ya! Ötekini.

LA FLÈCHE

Buyrun! İşte öteki!

HARPAGON

(Pantolonunu göstererek:)

Şurada bir şey yok mu, şurada?

LA FLÈCHE

Kendiniz bakın.

HARPAGON

(Pantolonun dize yakın şişkin yerlerini yoklar.)

Bu bol pantolonlar tam hırsızlara göre: Çal çal içine doldur. Topunu asmalı böyle pantolon giyenlerin!

LA FLÈCHE

Ah, işte böylesinin korktuğu başına gelmeli ki değsin. Ne seve seve çalardım bir şeyini bulsam!

HARPAGON

Ne dedin?

LA FLÈCHE

Ne mi dedim?

HARPAGON

Kim neyi çalarmış?

LA FLÈCHE

Bir şey çaldım mı diye bakılmadık yerim kalmayacak dedim.

HARPAGON

(La Flèche'in ceplerini karıştırır.)

Bakarım ya, bakarım elbet.

LA FLÈCHE

Bu cimrilerin topunun birden canı cehenneme!

HARPAGON

Kimin canı cehenneme dedin?

LA FLÈCHE

Cimrilerin.

HARPAGON

Kimmiş o cimriler?

LA FLÈCHE

Korkunç, aşağılık kişiler!

HARPAGON

Kimmiş onlar?

LA FLÈCHE

Siz ne diye alınıyorsunuz canım?

HARPAGON

Ne diye alınırsam alınırım.

LA FLÈCHE

Size mi söyledim sandınız?

HARPAGON

Ne sanırsam sanırım! Sen kime cimri diyorsun, onu söyle bana.

LA FLÈCHE

Kime mi diyorum?.. Külahıma diyorum.

HARPAGON

Külahını ağzına tıkarım ben senin.

LA FLÈCHE

Cimrilere beddua etmek de mi yok?

HARPAGON

Var, var; ama benim karşımda dırlanma yok, anladın mı? Yüzsüz herif! Kes sesini!

LA FLÈCHE

Kimsenin adını almadım ki ağzıma.

HARPAGON

Kapat ağzını! Ben kapatırım yoksa!

LA FLÈCHE

Kimin saklısı varsa o gocunsun!

HARPAGON

Tutacak mısın dilini?

LA FLÈCHE

Tutacağım, ama zorla.

HARPAGON

Zorla ya! Elbette!

LA FLÈCHE

(Setresinde bir cep daha göstererek:)

İşte bir cep daha. Ona da bakın. Rahat ettiniz mi şimdi?

HARPAGON

Hadi, aratma kendini de ver.

LA FLÈCHE

Neyi?

HARPAGON

Aldığın neyse onu.

LA FLÈCHE

Hiçbir şeyinizi almadım ki!

HARPAGON

Hiçbir şeyimi...

LA FLÈCHE

Hiçbir şeyinizi.

HARPAGON

Hadi uğurlar olsun öyleyse; cehennemin dibine kadar yolun var.

LA FLÈCHE

Uğurlamanın bundan iyisi de can sağlığı!

HARPAGON

Çaldıkların gözüne dizine dursun inşallah! Bu kör olası uşak rahat nefes aldırmaz oldu bana! Topal köpeğin suratını gördüm mü bütün keyfim kaçıyor.

SAHNE IV

ÉLISE, CLÉANTE, HARPAGON

HARPAGON

Belalı şey evinde büyük para saklamak, belalı şey. Ne mutlu varını yoğunu sağlam bir yere yatıranlara. Evinde cep harçlığın olacak yalnız, tam yetecek kadar. Koskoca evde emin bir delik ara da bul. Demir kasa, evet, ama benim gözüm tutmaz demir kasaları, dünyada güvenemem onlara. Hırsızlara gel al demek gibi bir şey parasını kasaya koymak, uluorta. İlkin neye saldırır herif? Kasaya tabii. Evet ama ben bakalım iyi mi ettim bahçeye gömmek-

le, dün getirdikleri on bin altını? On bin altın bu, laf değil; sen tut hepsini...

(İki kardeş birbirleriyle konuşarak girerler.)

Aman yarabbi! Kendi kendimi ele verdim. Öfke başıma vurmuş olmalı. Ağzımdan bir şeyler kaçırdım galiba düşünürken. Ne o, hayrola?

CLÉANTE

Bir şey yok, baba.

HARPAGON

Çoktan beri mi buradasınız?

ÉLISE

Hayır şimdi geldik.

HARPAGON

Duydunuz ama şimdi dediğimi...

ÉLISE

Neyi, baba?

CLÉANTE

Duymadık bir şey.

HARPAGON

Duydunuz, duydunuz.

ÉLISE

Aman etmeyin baba, duymadık.

HARPAGON

Bir şeyler duydunuz işte, anlamaz mıyım ben? Kendi kendime diyordum ki, para bulmak ne zor şey bugünkü günde. Ne mutlu diyordum, evinde on bin altını olana!

CLÉANTE

Rahatsız ederiz diye yaklaşmıyorduk.

HARPAGON

Ben söyleyeyim de, içim rahat etsin. Olur ki ağzımdan çıkanı yanlış anlar, on bin altınım var sanmaya kalkarsınız.

CLÉANTE

Biz sizin işlerinize karışmayız.

HARPAGON

Ah, keşke olsa, on bin altınım olsa! Nerede!

CLÉANTE

Benim bildiğim...

HARPAGON

Neler yapardım on bin altınla.

ÉLISE

Böyle şeyler bizi...

HARPAGON

Paraya öyle ihtiyacım var ki bugünlerde.

CLÉANTE

Benim bildiğim...

HARPAGON

Öyle işime yarardı ki...

ÉLISE

Ama siz de biraz...

HARPAGON

Olsa, hiç böyle yakınır mıydım halimden, zamanlar kötü der miydim?

CLÉANTE

Aman baba, yakınacak halde de değilsiniz, Allaha şükür. Herkes biliyor bir hayli paranız olduğunu.

HARPAGON

Nasıl? Bir hayli param varmış ha? Yalan söylemiş bunu söyleyen. Bundan büyüğü olamaz yalanın. Namussuz, rezil herifler bu lafı çıkaranlar!

ÉLISE

Aman, öfkelenmeyin baba.

HARPAGON

Olur şey değil: Kendi evlatlarım kuyumu kazıyor, düşmanım oluyorlar benim.

CLÉANTE

Paranız olduğunu söylemek, düşmanınız olmak mı demektir?

HARPAGON

Elbette! Bir yandan bu laflar, bir yandan da sizin sokağa attığınız paralar yüzünden günün birinde gelip gırtlağımı kesecekler benim, üstüm başım para dolu diye.

CLÉANTE

Benim sokağa attığım paralar da neymiş?

HARPAGON

Ne miymiş? Gezmeye çıkarken girdiğin o cafcaflı kılık nedir? Dün kız kardeşinin giyinişine çatıyordum; ama seninki beterin beteri. Allahın gücüne gider, insanın başına bela getirir bu kadar süslenmek. O kılığında biri seni tepeden tırnağa soysa, dükkân sahibi olur da işletir! Yüz kere söyledim sana oğlum; hiç beğenmiyorum senin gidişatını. O marki hallerin yok mu, korkunç! Aklını kaçıracaksın markilere benzeyeyim diye. Neyle düzülür o giyim kuşam? Bir şeylerimi aşırıyorsun elbet.

CLÉANTE

Sizin neyinizi aşırabilir insan?

HARPAGON

Ne bileyim ben? Nereden alıyorsun o üstüne başına harcadığın paraları?

CLÉANTE

Ben mi? Kumardan. Oynuyorum, kazanıyorum, kazandığımı da üstüme harcıyorum.

HARPAGON

Çok fena ediyorsun. Madem oyunda şansın var, bundan faydalanmasını bil. Kazandığın parayı iyi bir faizle ver bir yere, artsın artsın gelsin geriye. Anlamıyorum vallahi; bırakalım ötesini berisini, şu kurdeleler ne oluyor, dört bir yanında? Beş altı tane kancalı iğne yetmez mi öteni berini tutturmaya? İnsan kendi güzelim saçını, bedava saçını bırakır da perukaya para mı verir? Yılda yirmi altını yok mu kurdelelerin, perukaların? Bahse girerim vardır. Yirmi altını en azından, yüzde beş buçuktan faize versen ne getirir bir yılda? On sekiz lira doksan kuruş?

CLÉANTE

Doğru, haklısınız.

HARPAGON

Neyse bırakalım bunları da bir başka şeyden konuşalım. Ne o? Birbirine göz ediyor bunlar. Kesemi aşıracaklar galiba.

ÉLISE

Kardeşimle pazarlık ediyoruz, hangimiz önce konuşsun diye. Bir diyeceğimiz var size, ikimizin de.

HARPAGON

Benim de bir diyeceğim var ikinize.

CLÉANTE

Bizim sizinle konuşmak istediğimiz mesele... Evlenme meselesi.

HARPAGON

Benim de sizinle konuşmak istediğim o: Evlenme meselesi.

ÉLISE

Eyvah!

HARPAGON

Eyvah da ne oluyor? Evlenme sözü mü ürkütüyor seni kızım, yoksa evlenmenin kendisi mi?

ÉLISE

Evlenme ikimizi de ürkütür tabii siz söyleyince. Kim bilir nedir sizin düşündüğünüz evlenme! Kararınız bizim duygularımıza uymaz korkarım.

HARPAGON

Sabırlı olun biraz! Ürkmeyin boşuna. Ben biliyorum nedir ikinizin de gönlünüzden geçen. Niyetimi öğrenince hiçbir diyeceğiniz kalmayacak ikinizin de. Söyleyin bakayım: Mariane diye birini tanıyor musunuz bu yakınlarda oturan?

CLÉANTE

Tanıyorum baba.

HARPAGON
Sen, Élise?

ÉLISE
Adını duymuşluğum var.

HARPAGON
Bu kızı nasıl buluyorsun, oğlum?

CLÉANTE
Hoş bir kız, çok hoş.

HARPAGON
Görünüşü?

CLÉANTE
Kibarlık, incelik akıyor üstünden.

HARPAGON
Hali, tavrı?

CLÉANTE
Üstüne yok doğrusu.

HARPAGON
Böyle bir kız üstünde durulmaya değmez mi?

CLÉANTE
Değer, babacığım.

HARPAGON
Evlenmekte hesap var mı onunla?

CLÉANTE
Çok hesap var.

HARPAGON
İyi bir ev kadını olacağa benzer, değil mi?

CLÉANTE
Hem de nasıl!

HARPAGON
Bir şey var yalnız beni düşündüren: Varlık durumu nasıl acaba? Fazla bir dünyalık getiremez korkarım.

CLÉANTE
Aman babacığım, bu kadar değerli bir insanla evlenirken dünyalığa bakılır mı artık?

HARPAGON

Bakılmaz olur mu? Bakılmaz olur mu hiç! Ama baktın ki aradığın kadar dünyalığı yok, bu eksiği bir başka yönden kapamaya çalışırsın.

CLÉANTE

Evet, ona bir diyeceğim yok.

HARPAGON

Benim gibi düşünmene sevindim; çünkü bu kız kibarlığı, tatlılığıyla gönlümü çaldı. Kararımı verdim: Evleneceğim onunla. Tabii biraz olsun dünyalığı varsa.

CLÉANTE

Ne dediniz? Nasıl?

HARPAGON

Ne var? Ne oluyor?

CLÉANTE

Neye karar verdim dediniz?

HARPAGON

Mariane'la evlenmeye.

CLÉANTE

Kim? Siz mi... Siz mi?

HARPAGON

Evet, ben, ben, ben! O ne biçim soru öyle?

CLÉANTE

Birden başım döndü de biraz, buradan gideyim daha iyi.

HARPAGON

Geçer, geçer. Git mutfağa, bir bardak soğuk su iç. Şu çıtkırıldım gençliğe bakın hele: Tavuk kadar canları yok bu zamane delikanlılarının. İşte böyle, kızım: Kendim için verdiğim karar bu. Kardeşin için de birini düşünüyorum: Bir dul kadın. Bu sabah ailesiyle konuştum. Sana gelince, seni Bay Anselme'e vereceğim.

ÉLISE

Bay Anselme mi?

HARPAGON

Evet. Olgun, aklı başında bir adam. Ellisine basmamış daha... Malı mülkü dillere destan.

ÉLISE

Benim niyetim hiç evlenmemek baba, özür dilerim.

HARPAGON

Benim niyetim de seni evlendirmek, sevgili, biricik kızım; özür dilerim.

ÉLISE

Affınızı rica ederim, baba.

HARPAGON

Affınızı rica ederim, kızım.

ÉLISE

Bay Anselme'in önünde derin saygılarımla eğilirim, ama müsaadenizle, evlenmeyeceğim kendileriyle.

HARPAGON

Önünüzde derin saygılarımla eğilirim, ama evleneceksiniz kendileriyle, hem de bu akşam.

ÉLISE

Bu akşam mı?

HARPAGON

Bu akşam.

ÉLISE

Olmaz baba.

HARPAGON

Olur kızım.

ÉLISE

Hayır.

HARPAGON

Evet.

ÉLISE

Olmaz diyorum size.

HARPAGON

Olur diyorum size.

ÉLISE

Zorla evlendiremezsiniz beni.

HARPAGON

Zorla evlendiririm seni.

ÉLISE

Kendimi öldürürüm de böyle biriyle evlenmem.

HARPAGON

Kendini öldürme yok, evleneceksin. Şu yüzsüzlüğe bakın! Görülmüş şey mi bir kızın babasıyla böyle konuşması?

ÉLISE

Görülmüş şey mi bir babanın kızını böyle evlendirmesi?

HARPAGON

Bundan iyi koca can sağlığı. Bahse girerim, herkes de iyi karşılayacak bu kararımı.

ÉLISE

Ben de bahse girerim ki aklı başında hiç kimse iyi karşılamaz böyle bir evlenmeyi.

HARPAGON

Hah, bak Valère, işte. İster misin onu hakem yapalım bu işte? Razı mısın?

ÉLISE

Razıyım.

HARPAGON

O ne derse peki diyecek misin?

ÉLISE

Evet, o ne derse kabulüm.

HARPAGON

Tamam, oldu bu iş.

SAHNE V

HARPAGON, VALÈRE, ÉLISE

HARPAGON

Gel buraya, Valère. Hakem seçtik seni. Gel söyle bakalım, ben mi haklıyım, kızım mı?..

VALÈRE

Aman bayım, siz haklısınız elbet.

HARPAGON

Ne üstüne konuştuğumuzu biliyor musun?

VALÈRE

Bilmiyorum, ama haksız olamazsınız ki... Hakkın ta kendisisiniz.

HARPAGON

Ben ona bir koca bulmuşum; zengin, akıllı bir koca, o tutmuş olmaz diyor yüzüme karşı. Ne dersin buna?

VALÈRE

Ne mi derim? Ben mi?

HARPAGON

Evet, sen.

VALÈRE

Aslında ben de sizden yanayım tabii; siz isteseniz de haksız olamazsınız, ama o da belki büsbütün haksız değil, hem...

HARPAGON

Ne demek? Bay Anselme'den iyi koca mı olur? Soyu sopu belli kibar bir adam; yumuşak huylu, görmüş geçirmiş, aklı başında, hali vakti yerinde mi yerinde; üstelik birinci karısından çocuğu da var. Nerede bulur daha iyisini?

VALÈRE

Doğru, çok doğru; ama o da diyebilir ki size, bu kadar acele olmaz bu iş. Biraz zaman vermelisiniz ki ona, bakalım içinden geliyor mu bu bayla...

HARPAGON

Kaçırılmaya gelmez böyle bir fırsat; hemen atılmalı üstüne. Bir daha ara da bul böylesini. Kızımı nasıl istiyor, biliyor musun? Çeyizsiz!

VALÈRE

Çeyizsiz mi?

HARPAGON

Evet ya!

VALÈRE

Ha, bak, o zaman diyeceğim kalmaz. Akan sular durur...

HARPAGON

Bundan kârlı iş olur mu benim için?

VALÈRE

Elbette canım; lamı cimi yok artık bunun. Gerçi kızınız diyebilir ki size: Evlenme sanıldığından çok daha önemli bir iştir. İnsanı ömrü boyunca mutlu da edebilir, mutsuz da. Ölünceye kadar sürecek bir bağlılığa razı olmazdan önce iyice düşünüp taşınmalı.

HARPAGON

Çeyizsiz!

VALÈRE

Hakkınız var; asıl iş onda, elbette! Ama birtakım adamlar diyebilir ki size, bu meselelerde kızın gönlünü de göz önünde tutmalı. Arada bu kadar büyük bir yaş, davranış, duyuş ayrılığı oldu mu, evlenmenin sonu kötüye varabilir; kocanın başı...

HARPAGON

Çeyizsiz!

VALÈRE

Evet, tabii, diyecek yok! Orası öyle! Kim ne diyebilir buna karşı? Gelgelelim bir sürü babalar da var ki, verecekleri paradan çok, tutar, kızlarının rahatını düşünürler; kızlarını çıkarlarına feda etmezler; evlenmede her şeyden önce sevgiye, anlaşmaya önem verir, bir ailenin şerefini, rahatını, sevincini bu uyuşmaya bağlı...

HARPAGON

Çeyizsiz!

VALÈRE

Doğru, bundan ötesi boş laf. Çeyizsiz diyor adam! Sen gel de böylesine dayan... Durur, akan sular durur!

HARPAGON

(Bahçeye doğru bakarak:)

O ne? Bir köpek havlıyor gibi geldi bana! İster misin hırsızlar gelsin paramı...

(Valère'e:)

Sen kıpırdama buradan! Ben şimdi geliyorum.

(Bahçeye doğru gider.)

ÉLISE

İşin alayında mısın, Valère. O ne biçim söz öyle?

VALÈRE

Kızdırmak istemiyorum adamı. Kızdı mı baş edemeyiz onunla. Böylesinin dikine gittin mi her şeyi bozarsın. Kimi kafaları kazanmak için dolambaçlı yollardan gideceksin. Diretmeye gelmez böylelerine; ifrit olur, kapanıverirler büsbütün. Doğruyu söylediniz mi şahlanır, aklı hiçe sayarlar her zaman. Sularına gidip onları dilediğin yana çekmekten başka çare yok. Her istediklerine peki diyeceksin ki haklarından gelesin; onları kendi istediğinden yana...

ÉLISE

Anladık Valère, ama evlenmeye ne diyorsun?

VALÈRE

Bir kulpunu bulup bozacağız bu evlenmeyi.

ÉLISE

Ne bulacaksın? Bu akşam olacak diyor!

VALÈRE

Zaman istemeli; bir hastalık çıkarmalı ortaya.

ÉLISE

Hekim çağırırlar, yalanımız çıkar meydana.

VALÈRE

Hadi canım sende! Hekimler hastalıktan ne anlar! Sen istediğin hastalığı uydur; hekimler bir yolunu bulup hastalığını sahici yapar, nereden geldiğini de söylerler.

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Aman bir şey yok neyse, çok şükür!

VALÈRE

Olmazsa kaçarız, olur biter. Beni gerçekten seviyorsan, Élise...

(Harpagon'u görür.)

Elbette! Bir kız babasını dinlemeli tabii. Kocası şöyleymiş böyleymiş, onun nesine gerek? Hele çeyiz istemeyen bir kocadan ne istenebilir başka? Gözünü kapayıp gitmeli böylesine!

HARPAGON

Hay ömrüne bereket! Konuştu mu böyle konuşmalı insan!

VALÈRE

Hoş görün, efendimiz; bir şeye içerledim de kızınızla sertçe konuştum biraz...

HARPAGON

Ne hoş görmesi, bayıldım sözlerine! Bundan böyle kızımın eti senin, kemiği benim.

(Élise'e:)

Evet! Sen kaç istediğin kadar. Ona veriyorum senin üstünde olan hakkımı, Allahın bana verdiği hakkı! Ne derse dinleyecek, ne isterse yapacaksın.

VALÈRE

Bundan sonra artık, katlanmak zorundasınız acı sözlerime! Müsaadenizle efendim, ardından gideyim de devam edeyim deminki öğütlere.

HARPAGON

Evet, büyük iyilik etmiş olursun bana. Anlamalı ki...

VALÈRE

Biraz dizginlerini çekmek iyi olacak.

HARPAGON

Çok doğru. Ona öyle...

VALÈRE

Siz hiç merak etmeyin; ben hakkından gelirim onun.

HARPAGON

Aman, elinden geleni yap. Ben gidiyorum; şehirde bir işim var. Birazdan gelirim.

VALÈRE

(Élise'e doğru:)

Elbette ya! Paradan daha değerli ne var bu dünyada? Siz Allaha şükredin ki böyle aklı başında bir baba vermiş size. Bir adam çeyiz istemeyince başka nesine bakılır artık? Çeyizsiz dedin mi bitti, her şey içindedir bunun... Güzelliğin de yerini tutar, gençliğin de, soyun sopun da, onurun da, şerefin de, aklın usun da...

HARPAGON

Ah, canım Valère! Ayet gibi laf ediyor vallahi. Ne mutlu böyle bir uşağı olana!

Perde II

SAHNE I

CLÉANTE, LA FLÈCHE

CLÉANTE

Ah, seni yezit! Nereye cehennem oldun? Ben sana demedim mi…

LA FLÈCHE

Dediniz, evet; ben de geldim dikildim buraya kazık gibi, ama babanız olacak o evlere şenlik adam kapı dışarı etti beni; kaçmasam dayak da yiyecektim.

CLÉANTE

Bizim iş ne durumda? Artık hiç vakit kaybetmeye gelmez. Sen yokken neler öğrendim biliyor musun? Babam da Mariane'a âşıkmış meğer!

LA FLÈCHE

Ne diyorsunuz? Babanız âşık ha?

CLÉANTE

Evet, allak bullak oldum öğrenince; bir şey belli etmeyeyim diye de akla karayı seçtim.

LA FLÈCHE

O kim, sevmek kim! Bunu da nereden çıkardı? Alay mı ediyor herkesle? Aşk maşk nesine onun gibilerin!

CLÉANTE

Nereden, nasıl aklına gelir Mariane'a tutulmak? Tanrının bir cezası mı nedir bu başımıza gelen?..

LA FLÈCHE

Peki, siz ne diye saklıyorsunuz sevginizi?

CLÉANTE

Kuşkuları büsbütün azmasın diye. Böylelikle onu bu evlenmeden caydırmak daha kolay olur belki. Para için ne dediler?

LA FLÈCHE

Vallahi, efendim, insan borçlanmaya kalktı mı yandı; simsarların elinden çekeceği var, sizin gibi.

CLÉANTE

İş olmuyor mu yoksa?

LA FLÈCHE

Olmasına oluyor ya... Bizi yolladıkları simsar Simon Efendi tuttuğunu koparan, gayretli bir adam maaşallah. Sözde sizin için çalmadığı kapı bırakmamış. Bütün bunları da yalnız sizin güzel hatırınız için yapıyormuş; yüzünüzü bir görüşte kanı kaynamış size.

CLÉANTE

Parayı verecek adamla görüştürdü mü seni?

LA FLÈCHE

Nerede! O kadar kolay olmuyor bu işler. O adam kimse, sizden de daha çok saklıyor kendini. Bir karanlık kuyu ki akıl sır ermez. Adının bilinmesini hiç, ama hiç istemiyormuş. Bugün sizi bir başkasının evinde karşılaştıracakmış; adam sizin mal mülk ve aile durumunuzu kendi ağzınızdan öğrenmek istiyormuş. Babanızın adını duyar duymaz işler kolaylaşır gibi geliyor bana.

CLÉANTE

Annemin ölmüş olması da var! Ondan kalanı kimse alamaz ya elimden.

LA FLÈCHE

Simsara birtakım maddeler yazdırmış. Hiçbir iş yapılma-

dan bunları görmeliymişsiniz. Bakın okuyayım: "Borç veren, dilediği bütün teminatı aldıktan ve borç alanın reşit olduğunu, aile servetinin geniş, sağlam, oturaklı, gözle görülür ve hemen el konur durumda bulunduğunu gördükten sonra, dürüstlüğüne kimsenin toz konduramayacağı ve borç verenin seçeceği bir noter önünde bütün şartları ve bütün kanun gereklerini içine alan sağlam bir sözleşme imzalanır."

CLÉANTE

Buna bir diyecek yok.

LA FLÈCHE

"Borç veren, vicdanında en küçük bir gölge kalmaması için, parasını sadece yüzde altı üzerinden borca yatırmaktadır."

CLÉANTE

Yüzde altı mı? İnsaflı adam doğrusu! Bundan iyisi can sağlığı.

LA FLÈCHE

"Yalnız, borç verenin, istenen miktarda parası olmadığı ve bu parayı, bir dost hatırı için bir başkasından yüzde yirmiyle almak zorunda bulunması dolayısıyla, borç alanın bu ikinci faizi, kendisine iyilik etmiş olan kimseye yüklemesi elbette düşünülemez."

CLÉANTE

Vay namussuz! Yahudilere taş çıkartır bu herif! Yüzde yirmi beşten fazlaya geliyor!

LA FLÈCHE

Doğru, ben de öyle söyledim. Düşünün, taşının.

CLÉANTE

Neyi düşünüp taşınayım? Bana para lazım; ne isterse peki demek zorundayım.

LA FLÈCHE

Ben de öyle söyledim simsara.

CLÉANTE

E peki? Başka bir şey daha mı var?

LA FLÈCHE

Bir maddecik daha var. Bir şey değil; ıvır zıvır: "Borç veren, istenen on beş bin frangın yalnız on iki bin frangını para olarak verebilecektir, geri kalan para karşılığı olarak borç alanın ilişik listedeki çamaşır, elbise ve mücevherleri, borç verenin yok pahasına satacağı fiyattan alması gerekmektedir."

CLÉANTE

Bu da nesi?

LA FLÈCHE

Listeyi okuyorum: "İlk olarak, dört ayaklı bir adet karyola, Macar işi pervazlı ve zeytin yeşili çuhalı; altı adet sandalye ve bir adet örtü, cümlesi iyi durumda olup astarları kırmızı mavi kareli atlastandır. Bundan başka, gülkurusu renginde, halis ipekten, püskülleri, saçakları vesaire takıntılarıyla bir cibinlik takımı."

CLÉANTE

Ben ne yapayım bunları?

LA FLÈCHE

Durun; dahası var: "Bundan da başka, Gombaut ile Macée'nin ünlü aşklarını anlatan bir duvar halısı... Bundan da başka, sütun taklidi dokuz ayak üzerine kurulmuş, iki yana çekilir ve altında altı adet iskemlesiyle büyük bir ceviz masa..."

CLÉANTE

Şimdi masasına da...

LA FLÈCHE

Biraz sabırlı olun canım: "Bundan başka inci renginde sedef kakmalı üç iri fitilli tüfek, üç özel desteğiyle birlikte... Bundan başka, imbik meraklılarının arayıp da bulamadıkları, tuğladan bir fırın, iki çatal boru ve üç adet pota."

CLÉANTE

Kuduracağım.

LA FLÈCHE

Sinirlenmeyin rica ederim: "Halis Bologna işi bir ut, hemen hemen bütün telleriyle... Bundan başka, sultançukuru denen oyunu oynamak için bir masa, bir dama tahtası, bir de eski Yunanlıların kazayağı dedikleri oyunun yenileştirilmiş bir çeşidini oynamaya mahsus bir takım ki bunlar, işi olmayanlara hoş vakit geçirmek için birebirdir. Bundan başka, üç ayak uzunluğunda, samanla doldurulmuş bir kertenkele derisi. Bu da bir odanın tavanına asılacak olursa bakanlar üzerinde hoş bir merak uyandırabilir. Yukarıda adı geçen bütün bu takımlar, ki su içinde dört bin beş yüz lira eder, borç verenin cömertliği ve borçlananın güzel hatırı dolayısıyla üç bin franga indirilmiş bulunmaktadır."

CLÉANTE

Cömertliğin yerin dibine batsın, alçak herif! Kanımı içecek neredeyse! İnsanı böylesine sömürmek görülmüş mü dünyada? İstediği korkunç faiz yetmiyormuş gibi bir de şuradan buradan topladığı ıvır zıvırı sokmak istiyor bana. Satacak olsam beş yüz frank etmez bütün bunlar. Gelgelelim ister istemez peki diyeceğim; herif bana her istediğini yaptıracak durumda. Hançerini gırtlağıma dayamış, namussuz!

LA FLÈCHE

Kızmayın ama efendim, sizinkisi tıpkı Panurge'ün yaptığına benziyor; siz de onun gibi pahalıya alıp ucuza satarak, buğdayınızı yeşilken yiyerek iflasa gidiyorsunuz.

CLÉANTE

Peki, ne yapayım, söyle! Babaların yere batasıca pintiliği yüzünden gör nasıl bir çamura düşüyor insan. Bir de şaşırıyorlar nasıl oluyor da oğullar babalarının ölümünü bekliyor diye!

LA FLÈCHE

Doğrusu babanız cimriliği yüzünden dünyanın en sessiz adamını kendine düşman edebilir. Allaha şükür benim

pek öyle hapislerde, darağaçlarında gözüm yoktur. Eşim dostum karışık işlere girer, başlarını derde sokarlar, ben ne yapar eder suyun yüzüne çıkarım; en belalı işlerin yanından geçer, kendimi ateşte yakmam. Ama, doğrusunu söyleyeyim mi size, şu sizin babanız öyle şeyler yapıyor ki, parasını çalmak geliyor içimden. Hem de çalarsam iyi bir iş yaparım gibi geliyor bana üstelik!

CLÉANTE

Sen şu listeyi ver bana da bir daha bakayım.

SAHNE II

SIMON EFENDİ, HARPAGON, CLÉANTE, LA FLÈCHE

SIMON EFENDİ

Evet, bir genç, bayım; paraya ihtiyacı olan bir delikanlı. Başı dertte, öylesine dertte ki ne şart koşsanız peki diyecek, çaresiz.

HARPAGON

Aman Simon Efendi, hiçbir çürük tarafı yok ya bu işin? Kim bu delikanlı? Nesi var nesi yok? Kimin nesi, biliyor musun?

SIMON EFENDİ

Doğrusu, bu bakımdan size tam bir bilgi verecek durumda değilim. Bir yerde rastlaşıp tanıştık; tanıştırdılar daha doğrusu. Ama kendiniz görüp anlayacaksınız nasıl olsa. Adamının dediğine göre kendisini tanıyınca diyeceğiniz kalmayacakmış. Benim size bütün söyleyeceğim şu: Ailesi pek zengin, annesi ölmüş, isterseniz babasının da yedi sekiz ay sonra öleceğine söz verebilirmiş.

HARPAGON

Yabana atılır şey değil bu söylediğin. Simon Efendi, insan başkalarına elinden gelen yardımı esirgememeli; dinimiz böyle buyuruyor.

SIMON EFENDİ

Tabii, elbette!

LA FLÈCHE

(Alçak sesle Cléante'a:)

Bu da ne demek oluyor? Bizim Simon Efendi babanızla konuşuyor!

CLÉANTE

(Alçak sesle La Flèche'e:)

Kim olduğumu söylediler mi yoksa kendisine? Sakın sen söylemiş olmayasın?

SIMON EFENDİ

A a! Gel demeden gelmişler! Olur şey değil! Kim dedi sana burada buluşacağımızı?

(Harpagon'a:)

Sakın aklınıza bir şey gelmesin, bayım; ben ne adınızı söyledim, ne de evinizi. Ama hiç de zararı yok bence böyle olmasının. Bunlar anlayışlı adamlar; ağızlarından söz kaçmaz; rahat rahat konuşabilirsiniz kendileriyle.

HARPAGON

Ne?.. Nasıl?

SIMON EFENDİ

Sizden on beş bin frank borç almak isteyen bu bay işte.

HARPAGON

Vay! Demek sensin ha, alçak! Sensin demek bu aşağılık yollara düşen?

CLÉANTE

Demek sizsiniz ha? Sizsiniz demek bu aşağılık işleri yapan?

HARPAGON

Sen misin böylesine batak işlere giren?

CLÉANTE

Siz misiniz böylesine iğrenç yollardan para kazanmak isteyen?

HARPAGON

Hâlâ ne yüzle duruyorsun babanın karşısında?

CLÉANTE

Ya siz, hâlâ ne yüzle çıkıyorsunuz elâlemin karşısına?

HARPAGON

Hiç utanmıyor musun, söyle, utanmıyor musun bu hallere düşmekten?.. Vur patlasın, çal oynasın yaşamaktan; bu korkunç, bu tüyler ürpertici masraflara girmekten; ananın babanın bunca terler dökerek kazandıkları paraları har vurup harman savurmaktan?

CLÉANTE

Ya siz? Siz sıkılmıyor musunuz bu pis işlerle ailenizi rezil etmekten? Şanınızı, şerefinizi doymak bilmez para biriktirme hırsınız uğruna çiğnemekten? Faizcilik işlerinde, dünyanın en korkunç simsarlarının bile aklına gelmeyecek kadar çirkin inceliklere düşmekten?

HARPAGON

Yıkıl karşımdan, haydut! Yıkıl, gözüm görmesin seni!

CLÉANTE

Kimin yaptığı daha çirkin sizce? Muhtaç olduğu bir parayı satın alanın mı, yoksa hiç işine yaramayan bir parayı çalanın mı?

HARPAGON

Defol, diyorum sana! Kızdırma kafamı daha fazla!

(Yalnız.)

Fena olmadı, hiç de fena olmadı bu karşılaşma. Gözümü dört açmalıyım bundan sonra, her yaptığına göz kulak olmalıyım.

SAHNE III

FROSINE, HARPAGON

FROSINE

Ben geldim efendim, size...

HARPAGON

Biraz bekle beni. Şimdi gelirim, konuşuruz.

(Kendi kendine:)

Gidip bir göz atmanın tam sırası galiba bizim paracıklara.

SAHNE IV

LA FLÈCHE, FROSINE

LA FLÈCHE

Şaştım bu işe doğrusu. Demek bu herifin kocaman bir eskiler ambarı var bir yerde; listedeki eşyadan hiçbirini görmüş değiliz buralarda.

FROSINE

A a! Bizim La Flèche dayı! Sen ne arıyorsun burada?

LA FLÈCHE

Vay! Frosine abla! Senin ne işin var bu evde?

FROSINE

Her yerde işim neyse burada da o: Ona buna çöpçatanlık etmek, herkesin işine koşmak, akılcağızımı işletip biraz dünyalık koparmak. Yaşamak istiyor musun bu dünyada, işini bileceksin. Ne yaparsın, benim gibilere Allah dalavereden başka gelir kaynağı vermemiş; dolap çevirmeden karın doymuyor.

LA FLÈCHE

Bu evin efendisiyle bir alışverişin mi var?

FROSINE

Evet, bir küçük işi var, ona bakıyorum; becerirsem kesemi doldururum.

LA FLÈCHE

Ondan mı? Sen hava alırsın! Metelik çıkmaz ondan. Bu evde para pahalı bacı, çok pahalı.

FROSINE

Kimi işlerde en ummadığın insan canını ciğerini verir.

LA FLÈCHE

Verir, verir; ama sen daha hazreti tanımıyorsun. Bu Hargapon Efendi yok mu, dünyadaki insanların en az insan olanı; yeryüzündeki canlıların en katı yüreklisi, pintilerin en pintisidir. Ağzınla kuş tutsan ona kesenin ağzını açtıramazsın. Aferin, maşallah, eyvallah gibi laflar edebilir,

hem de bol bol, ama para, ı-ıh! İmkânı yok! Onun sevmesinden kuru, onun okşamasından kısır bir şey olamaz. Vermek öylesine zoruna gider ki, selam bile vermez kimseye, onu bile alır; yalnız alır.

FROSINE

Sen bana bırak! Ben insanları sağmasını bilirim. Allem eder kallem eder, yüreklerinin kapısını açtırırım. Gıdıklanacak yerlerini bir buldum mu, gevşeyiverirler.

LA FLÈCHE

Burada sökmez onlar. Paradan yana bu adamı gevşetecek olanın alnını karışlarım. Para dedin mi taş kesilir, taşoğlu taş; karşısında gebersen kılı kıpırdamaz. İyilik, namus, şeref meref bir yana, para bir yana, kısacası. Para isteyen birini gördü mü Azrail'i görmüş gibi olur. Ha para istemişsin, ha can evine girmiş, yüreğine hançer saplamış, bağırsaklarını söküp çıkarmışsın bu herifin. Hele bir de... Nah, geliyor. Ben kaçıyorum.

SAHNE V

HARPAGON, FROSINE

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Aman neyse, her şey yerli yerinde. Ee, söyle bakalım Frosine; ne haber?

FROSINE

Olur şey değil! Ne kadar iyisiniz maşallah! Yüzünüzden kan damlayacak neredeyse.

HARPAGON

Kimin?.. Benim mi?

FROSINE

Sizi hiç bu kadar dinç, bu kadar canlı görmemiştim doğrusu.

HARPAGON

Yok canım!

FROSINE

Yok canım da söz mü? Ömrünüzde böylesine genç olmamışsınızdır. Öyle erkekler görüyorum ki ortalıkta, yaşları yirmi beş, sizden daha yaşlı geliyorlar bana.

HARPAGON

Gelgelelim, bizde yaş tam altmış.

FROSINE

E, ne olmuş altmış olmuş da? Fena mı? En güzel yaş aslına bakarsanız. En güzel erkeklik çağınız bundan sonra sizin.

HARPAGON

Doğru, ama şu altmışın yirmisi eksik olsa pek kaybım olmazdı gibi geliyor bana!

FROSINE

Alay mı ediyorsunuz! Sizin hiç de ihtiyacınız yok buna! Hem sizinki sağlam yapı maşallah; en azından yüz yaşını bulursunuz siz.

HARPAGON

Bulur muyum dersin?

FROSINE

Elbette canım. Her şeyiniz bunu gösteriyor. Durun bakayım şöyle. Nah işte, tam iki gözünüzün ortasında; uzun yaşama alameti; evet, ta kendisi.

HARPAGON

Sen anlar mısın bu işten?

FROSINE

Anlamaz olur muyum! Şu elinizi de göreyim. Aman yarabbi! Şu hayat çizgisine bakın!

HARPAGON

Nesi var?

FROSINE

Görmüyor musunuz nereye kadar gidiyor bu çizgi?

HARPAGON

Ee, peki? Ne olur giderse?

FROSINE

Ben yüz diyorum ama, vallahi yüz yirminiz var, sağlam.

HARPAGON

Etme be! Sahi mi?

FROSINE

Sizi öldürmekten başka çare yok, vallahi! Kendiliğinizden ölmek yok size. Çocuklarınızı da gömersiniz siz, çocuklarınızın çocuklarını da.

HARPAGON

Aman ne iyi! Bizim iş ne halde?

FROSINE

Ne halde olacak! Ben bir işe girerim de o iş olmaz mı hiç? Hele evlenme işlerinde, benim üstüme yoktur. İstediğiniz kadını istediğiniz erkekle baş göz ederim, hem de şıpın işi. Bir kafama koymayayım vallahi; Osmanlı padişahını Venedik cumhuriyetinin koynuna sokarım istersem. Sizin iş pek o kadar zor da değildi doğrusu. Evlerine zaten girip çıktığım için, anayı da kızı da iyice işledim. Mariane'ı istediğinizi annesine söyledim; onu nasıl sokaktan geçerken, bir de penceresinde güneşlenirken görüp beğendiğinizi anlattım.

HARPAGON

Ne dedi peki?

FROSINE

Ne diyecek, çok sevindi. Mariane'ın bu akşam kızınızın nikâhında bulunmasını pek istediğinizi söyleyince de hemen razı oldu; sen al götür dedi bana.

HARPAGON

Öyle istedim, çünkü nasıl olsa Bay Anselme'e bir akşam yemeği vermek zorundayım; aynı ziyafeti ona da vermiş olurum, fena mı?

FROSINE

Tabii, hakkınız var. Öğleden sonra kızınıza gelecek nasıl olsa. Akşam yemeğine gelmezden önce gidip panayırda dolaşmak istiyor biraz.

HARPAGON

İyi ya; kızımla birlikte arabama binsin, gitsinler.

FROSINE

İşte, tam arayıp da bulamadığı şey.

HARPAGON

Peki, Frosine, kızına vereceği çeyiz üstüne de konuştun mu anneyle? Dedin mi, biraz cömert davransın, versin verebileceğini; böyle bir fırsatta fedakârlık etmekten kaçınmasın. Öyle ya, değil mi? Hiçbir şey getirmeyen bir kızla da evlenemez ya insan...

FROSINE

Siz ne söylüyorsunuz. Allah aşkınıza? Bu kız yılda on iki bin lira gelir getirecek size.

HARPAGON

On iki bin lira mı dedin?

FROSINE

Elbette ya. Bir kere bu kız yemez içmez soyundan; öyle yetiştirilmiş. Salata, süt, peynir ve patatesle yaşamaya alışmış. Başka bir kadının isteyeceği güzel sofraları, tavuk suyu çorbalarını, bilmem ne şuruplarını, bahar mahar gibi şeyleri istemez. Ne demektir bu? Bütün bunlar yılda en azından üç bin lira tutmaz mı?.. Tutar. Bundan başka kız pek sade giyinmeye meraklı. Cafcaflı urbalara, inciye, elmasa, gösterişli mobilyalara hiç düşkünlüğü yok bunca eşi, benzeri gibi. Bu ıvır zıvırın da yılda dört bin lirası vardır elbet. Üstelik bu kızda kumara karşı görülmedik bir tiksinme var; bugünlerde nerede böyle kadın? Bizim semtte bir kadın biliyorum; yirmi bin lira verdi bu yıl kumarda. Ama biz dörtte birini alalım bunun... Yılda beş bin lira oyundan, dört bin lira giyim kuşamdan, etti mi dokuz bin? Bin lira da boğazdan dersek ne eder?.. Yılda tam on iki bin lira değil mi?

HARPAGON

Evet, fena değil; ama bu hesabın elle tutulur yanı yok.

FROSINE

Aman nasıl yok? Bu kadar tokgözlü karısı olmak az şey mi? Kanında taşıdığı o büyük sadelik sevgisi bir çeyiz sayılmaz mı başlı başına? Kumar sevmemesi bir kazanç olmayacak mı sizin için?

HARPAGON

Alay mı ediyorsun? Onun harcamayacak olduğu paraları, kendi paralarımı, çeyiz sayar mıyım ben? Almadığım paraya aldım diyecek göz var mı bende? Elime bir şeyler geçmeli, elime.

FROSINE

Elbette canım! Geçmez olur mu hiç! Bilmem hangi memlekette malları mülkleri varmış; sizin olacakmış hepsi.

HARPAGON

Orasını bir anlamalı. Ama bak, Frosine; bir şey daha var beni düşündüren: Bu kız hayli genç, biliyorsun; genç dediğin de daha çok gençleri sever, onlarla düşüp kalkmaktan hoşlanır. Korkarım benim yaşımdaki bir adamı sevmez; sevmeyince de evimde birtakım uygunsuz dırıltı zırıltı çıkabilir. İşte buna hiç gelemem.

FROSINE

Aman, sizin de hiçbir şey bildiğiniz yok. Bu tarafını anlatmadım daha size. Delikanlılardan nefret ediyor bu kız! Hem de nasıl! Aklı fikri yaşlı erkeklerde!

HARPAGON

Sahi mi?

FROSINE

Sahi ya. Bir duysanız neler söylediğini bu konu üstüne. Yüzlerine bile bakmazmış delikanlıların. Güzel bir ihtiyar gördüm mü bitiyorum, diyor; hele şahane bir de sakalı olursa. Erkek ne kadar yaşlı olursa o kadar hoş görünüyor gözüne. Onun için, kendinizi olduğunuzdan daha genç göstermeye çalışmayın derim size. En az altmışında erkek istiyor. Dört ay önce neredeyse evleniyormuş, bir-

den cayıvermiş; neden biliyor musunuz? Nişanlısı sadece elli altı yaşındaymış; bir sözleşmeyi imzalarken de gözlük takmamış, ondan.

HARPAGON

Ne diyorsun?

FROSINE

Evet. Elli altı yaş doyurmaz beni diyor; gözlüksüz buruna da burun demezmiş.

HARPAGON

Doğrusu, hiç böylesini de duymamıştım.

FROSINE

Durun; dahası var. Odasında birkaç yağlıboya, birkaç da basma resim var. Neler olabilir dersiniz? Adonis'ler, Paris'ler, Apollon'lar mı? Hayır; sakallı Saturnus, kral Priamos, ihtiyar Nestor ve oğlunun sırtında dolaşan Ankhises baba!

HARPAGON

Olur şey değil! Dünyada aklımdan geçmezdi. Sevinmedim desem yalan böyle olduğunu öğrendiğime. Kadın olsam, ben de gençleri sevmezdim doğrusu.

FROSINE

Sevmezdiniz elbet. Nesi var sevilecek toy delikanlıların? O sümüklüböcekleri, o enayi dümbeleklerini koynuna mı alır insan! Ne tat bulurlar bilmem onlarda?

HARPAGON

Benim de anlamadığım bu; ne diye gençleri sever çoğu kadınlar!

FROSINE

Zırdeli olmalı insan. Gençlik sevilir mi hiç? Akla sığar tarafı var mı bunun? O parlak züppeler de erkek mi? İnsan tutulur mu o maymunlara?

HARPAGON

Ben de hep buna şaşıyorum ya! Nedir o çıtkırıldım kadın halleri? O kedi bıyığı gibi bıyıklar! O şilte kıtığı gibi tak-

ma saçlar, düşük düşük pantolonlar, işkembe gibi sarkan gömlekler!

FROSINE

Sen gel de onları sizin gibi bir erkeğin yanına koy! Erkek dediğin böyle olur. Baktı mı gözünü doyuruyor insanın. Sevilecek adam böyle giyinmeli.

HARPAGON

Sahi, beğeniyor musun beni?

FROSINE

Beğenmek de söz mü? Bayılıyorum size! Resmi yapılacak adamsınız. Şöyle döner misiniz biraz. Aman ne profil! Üstüne yok! Bir yürüyün de göreyim, ne olur. Şu bedene bakın, heykel gibi! Rahat, kıvrak, gürbüz. Hastalık mastalıktan eser yok.

HARPAGON

Sağlıkça pek fena değilim, Allaha şükür! Ara sıra şu öksürüğüm tutturmasa.

FROSINE

O da bir şey mi? Hem yakışıyor da size. Güzel öksürüyorsunuz.

HARPAGON

Bir şey soracaktım sana: Mariane hiç görmüş mü beni? Penceresinden bakmamış mı ben geçerken?

FROSINE

Hayır. Ama uzun uzun konuştuk sizden. Nasıl olduğunuzu söyledim. Değerlerinizi saydım döktüm. Sizin gibi bir kocası olmasının ne demek olduğunu anlattım.

HARPAGON

İyi etmişsin, eksik olma.

FROSINE

Sizden küçük bir dileğim olacak. Bir davayı kaybetmek üzereyim; parasızlık yüzünden. Ufacık bir yardımla bana bu davayı kazandırmanız işten değil... Mariane sizi görünce ne sevinecek! Öyle beğenecek ki sizi. Hele şu anti-

ka sırmalı göğsünüze bitecek, bitecek. Ya belinizdeki demir kancalar! Kızı çıldırtmaya birebir. Demir kancalı bir sevgili, arayıp da bulamadığı şey.

HARPAGON

Hoşuma gitmiyor desem yalan bu sözlerin.

FROSINE

Sizden ne saklayayım; bu davam benim için bir ölüm kalım meselesi. Kaybedersem mahvolurum. Ufak bir yardımınızla her şey yoluna girer. Ben sizi anlattıkça kızın hayran hayran dinleyişini bir görmeliydiniz. Şusu da var, busu da var dedikçe gözlerinin içi gülüyordu. Öyle bir hale getirdim ki kızı, bir an evvel bu iş olsun bitsin diye can atıyor.

HARPAGON

Allah senden razı olsun, Frosine. Bu iyiliğinin altından dünyada kalkamam doğrusu.

FROSINE

İstediğim yardımı benden esirgemeyin, ne olursunuz. Canımı kurtarırsınız. Ömrümce unutmam bu iyiliğinizi.

HARPAGON

Hadi eyvallah! Ben gideyim, şu mektupları bitireyim.

FROSINE

İnanın bana, bundan büyük iyilik edemezsiniz bana.

HARPAGON

Söyleyeyim de arabam sizi panayıra götürsün.

FROSINE

Çaresiz kalmasam sizi rahatsız etmezdim.

HARPAGON

Söyleyeyim de akşam yemeğini erken hazırlasınlar. Sizi geç yedirip midelerinizi bozmak istemem.

FROSINE

Yalvarırım size, bu iyiliği esirgemeyin benden. Bilemezsiniz size nasıl...

HARPAGON

Hadi ben gidiyorum. Çağırıyorlar bak. Akşama görüşürüz.

FROSINE

(Yalnız.)

Hay boyu devrilesi, yüreği kurumuş herif! Cehennem doyursun seni. Ağzından girdim, burnundan çıktım, yumuşatamadım cimri domuzu. Ama bırakmam yine de bu işin peşini. Hem öbür taraf da var; oradan bir şeyler koparırım nasıl olsa.

Perde III

SAHNE I

HARPAGON, CLÉANTE, ÉLISE, VALÈRE, CLAUDE KADIN, JACQUES USTA, BRINDAVOINE, LA MERLUCHE

HARPAGON

Hadi, hep gelin bakalım buraya. Her birinize söyleyeyim bugün ne yapacağınızı. Yaklaş Claude Kadın, senden başlayalım. Aferin be, hep böyle görmeliyim seni, silah omuzda. Senden istediğim şu: Dört bir yanı silip süpüreceksin; ama öyle hoyratça değil, okşar gibi; aşınır, eskir diye korka korka. Bundan başka, akşam yemeğinde şişelerin idaresini de sana veriyorum. Bir tanesi eksilir, kırılırsa senden sorarım, aylığından keserim ceza olarak.

JACQUES USTA

(Kendi kendine:)

Ceza değil, ticaret maşallah.

HARPAGON

Sen git. Sen gel Brindavoine, bir de sen Merluche. Sizin işiniz bardakları yıkayıp içki vermek. Ama istemeyene vermek yok ha. Nedir o münasebetsiz bazı uşakların yaptığı! Kimsenin aklında içmek yokken zırt diye içki getirir-

ler ortaya; gel de içme. Bekleyin bir istesinler, bir daha istesinler. Hep de şarap getirmezsiniz tabii; bol bol su da getirin.

JACQUES USTA

(Kendi kendine:)

Öyle ya, şarap başına vurur milletin.

LA MERLUCHE

İş gömleklerimizi çıkaracak mıyız efendim?

HARPAGON

Evet, çıkarabilirsiniz; ama tam misafirler geldiği zaman. Verdiğim elbiselerde leke meke istemem.

BRINDAVOINE

Benim cekette kocaman bir yağ lekesi var, biliyorsunuz, lambanın yağı.

LA MERLUCHE

Benim de pantolonumun arkası delik. Neredeyse, ayıptır söylemesi...

HARPAGON

Uzatma! Hep şöyle arkanı duvardan yana verir, yalnız önünü gösterirsin misafirlere. Sen de hizmet ederken şapkanı hep böyle tutar lekeyi gizlersin. Sana gelince, kızım; sen sofradan kaldırılanlara göz kulak ol, artan şeyler güme gitmesin, dikkat et. Bu iş evin kızına yakışır. Bir de nişanlımı bekler, karşılarsın; seni görmeye gelecek. Beraber panayıra gidersiniz. Anlıyorsun değil mi ne demek istediğimi?

ÉLISE

Evet baba.

HARPAGON

Sen de, küçük bey oğlumuz, deminki hikâyeyi unuttuğuma şükret; aklını başına topla da gelecek hanıma surat asayım deme.

CLÉANTE

Ben mi? Ne diye surat asayım?

HARPAGON

Hadi canım sende! Biz bilmez miyiz evlenen babalara çocukların nasıl davrandığını? Üvey ana dediklerine ne gözle baktıklarını? Ama son yaptığın münasebetsizliği iyice unutmamı istiyorsan, bu hanıma iyi yüz göstermeni, kendisini elinden geldiği kadar iyi karşılamanı tavsiye ederim; hakkında hayırlı olur.

CLÉANTE

Bakın baba, size açık açık söyleyeyim: Üvey annem olmasına sevineceğim diyemem size; yalan söylemiş olurum bunu söylersem. Ama iyi karşılamak, güler yüz göstermek, baş üstüne; bunları tam istediğiniz gibi yapmaya hazırım.

HARPAGON

Hadi, göreyim seni.

CLÉANTE

Görürsünüz, bundan yana istediğinizden iyisini yaparım.

HARPAGON

İyi edersin. Valère; bu işte bana yardım edecek sensin. Ha, Jacques Usta, gel bakayım yanıma. Son sözüm sana.

JACQUES USTA

Arabacınız olarak mı çağırdınız beni, aşçınız olarak mı? Hem arabacı, hem de aşçıyım çünkü.

HARPAGON

İkisini birden çağırdım.

JACQUES USTA

İlk emriniz hangisine olacak?

HARPAGON

Aşçıya.

JACQUES USTA

Öyleyse bir dakika efendimiz.

HARPAGON

Bu merasim de ne oluyor be?

JACQUES USTA

(Çıkıp aşçı elbisesiyle döner.)

Buyrun, dinliyorum.

HARPAGON

Jacques Usta, bu akşam misafirlerim var, yemeğe.

JACQUES USTA

Olur şey değil!

HARPAGON

Söyle bakalım, güzel yemekler yapar mısın bize?

JACQUES USTA

Yapmaz olur muyum, paradan sakınmazsanız...

HARPAGON

Hey Allahım! Hep para, para! Başka söyleyecek lafları yok bu adamların: Para, para, para! Ağızlarını açtılar mı ilk söz para! Sabah, akşam para! Tek bildikleri, tek düşündükleri bir şey var: Para!

VALÈRE

Bu kadar yersiz laf işitmedim. Parayla iyi yemek yapmak da bir marifet mi canım! Bundan kolay ne var dünyada? En kafasız adam da yapar bunu. Az parayla iyi yemek çıkarabiliyor musun? Ustalık orada!

JACQUES USTA

Az parayla iyi yemek ha?

VALÈRE

Tabii ya!

JACQUES USTA

Aman, kâhya efendimiz, bunun sırrı neyse öğretin bize; aşçılık işini de siz alın üstünüze. Nasıl olsa karışmadığınız iş yok bu evde.

HARPAGON

Bırak gevezeliği. Neler lazım, onu söyle.

JACQUES USTA

Kâhya efendimiz söyledi. Az parayla iyi yemek yapılırmış, yapsın.

HARPAGON

Öf be! Ben ne soruyorsam ona cevap ver.

JACQUES USTA

Sofrada kaç kişi olacaksınız?

HARPAGON

Sekiz on kişi. Ama sen sekiz de. Sekiz kişilik yemek oldu mu on kişi de doyar.

VALÈRE

Doyar da artar bile.

JACQUES USTA

Öyleyse dört büyük çanak çorba, beş kap değişik baş yemek, sonra efendime söyleyeyim...

HARPAGON

Dur yahu, ne oluyorsun? Bütün şehri mi doyuracağız?

JACQUES USTA

Kızartmalar da olacak elbet.

HARPAGON

Vay hain herif, varımı yoğumu tüketecek!

JACQUES USTA

Sebzelere gelince...

HARPAGON

Ne?.. Daha mı yemek?

VALÈRE

Öldürecek misin milleti yahu? Efendimiz herkesi buraya yemekten çatlatmaya mı çağırıyor? Sen git, biraz sağlık bilgisi edin, hekimlere sor bakalım, insan için çok yemekten daha zararlı bir şey var mı?

HARPAGON

Doğru söylüyor.

VALÈRE

Jacques Usta, sen ve senin gibiler şunu öğrenmelisiniz artık: Bol yemekli sofralar birer cinayet sofrasıdır. Çağırdığımız insanlara dostluk göstermek istiyorsak, hafif, sade yemekler vermeli ve unutmamalıyız ki, eski bir filozofun dediği gibi, insan yemek için yaşamaz, yaşamak için yer.

HARPAGON

Aman, ne güzel söz! Gel alnından öpeyim seni bu söz için. Ömrümde bundan daha güzel bir atasözü duymadım: İnsan yemek için yaşar, yaşamak için yer... Yok, yok; öyle değil. Nasıl demiştin?

VALÈRE

İnsan yemek için yaşamaz, yaşamak için yer.

HARPAGON

Ya! Anlıyor musun çorbacı? Hangi büyük adam söylemiş bu sözü?

VALÈRE

Adı aklıma gelmiyor şimdi.

HARPAGON

Unutma da bu sözü yaz, ver bana. Yemek odamdaki ocağın üstüne altın harflerle yazdıracağım bu sözü.

VALÈRE

Unutmam. Bu akşam yemeğini de bana bırakın. Ben icabına bakarım.

HARPAGON

Aman bak!

JACQUES USTA

İyi ya! Bana göre hava hoş!

HARPAGON

İnsanı hemen doyuran yemekler vardır hani, pek o kadar yemez kimse, onlardan olmalı: Şöyle iri iri, yağlı yağlı bir fasulye, yanında bol kestaneli bir hamur işi. Bol bol verin gitsin, esirgemeyin.

VALÈRE

Siz bana bırakın.

HARPAGON

Şimdi gelelim arabaya, Jacques Usta. Bir güzel temizlersin arabayı...

JACQUES USTA

Durun. Arabacıyı mı istediniz? Şimdi... Emriniz?

HARPAGON

Arabamı temizle, atları da koş, bekle; panayıra gideceksin.

JACQUES USTA

Atları mı dediniz? Vallahi efendim, adım atacak halleri yok zavallıların. Yatağa düştüler desem, yersiz bir laf olur; çünkü yatacak yerleri yok, ama öylesine oruç tutturuyorsunuz ki hayvanlara, birer ruh, birer hayalet, birer at taslağı haline geldiler.

HARPAGON

Demek atlar hasta! Neden? Hiçbir iş gördükleri yok!

JACQUES USTA

Etmeyin efendim, hiçbir iş görmesen de bir şeyler yiyeceksin! Keşke karınları doysa da bol bol iş görseler, canlarına minnet! Yüreğim sızlıyor onları bitik halde görünce. Ne de seviyorum atlarımı. Kendim aç kalmış gibi oluyorum vallahi. Her gün kendi nafakamdan kesip bir şeyler veriyorum onlara. İnsanın yüreği taştan olmalı ki yakınlarına acımasın, değil mi ya efendim...

HARPAGON

Panayıra kadar gitmek bir iş mi sanki?

JACQUES USTA

Kusura bakmayın, ben yapamam; bu hallerinde kırbaçlamaya elim varmaz hayvanları. Koca arabayı nasıl çeksinler, canım; kendi kendilerini kıpırdatamıyorlar.

VALÈRE

Bırakın efendim, komşumuz Picard'a söylerim, sürer arabayı. Hem akşam yemeğini hazırlamak için de lazım bize.

JACQUES USTA

Öyle olsun. Benim elimde öleceğine başkasının elinde ölsünler.

VALÈRE

Jacques Usta'nın bütün ukalalığı üstünde bugün.

JACQUES USTA

Bay kâhyanın da bütün kel kâhyalığı!

HARPAGON

Yeter artık!

JACQUES USTA

Ne yapayım efendim, dalkavuklara tahammülüm yok. Bakıyorum bütün yaptıkları, durmadan ekmeği, şarabı, odunu, tuzu muzu yoklaması, hep size yaranmak, gözünüze girmek için. Fena içerliyorum buna; üstelik bir duysanız neler söylüyorlar sizin için Allahın günü, ona da üzülüyorum. Neden derseniz, acıyorum size; istemeye istemeye acıyorum. Ne de olsa, atlarımdan sonra en sevdiğim sizsiniz.

HARPAGON

Neler diyorlar benim için Jacques, söyler misin?

JACQUES USTA

Kızmayacağınızı bilsem söylerim, niye söylemeyeyim.

HARPAGON

Yoo, hiç de kızmam, söyle.

JACQUES USTA

Kızarsınız, kızarsınız; küplere binersiniz.

HARPAGON

Hayır, hayır, tam tersine; beni memnun edersin. Benim için neler söylendiğini bilmek istemez olur muyum?

JACQUES USTA

Madem istiyorsunuz, söyleyeyim: Dört bir yanda düpedüz alay ediyorlar sizinle. Demedikleri kalmıyor sizin için. Millet diline dolamış, tefe koymuş sizi; veryansın ediyorlar. Neler neler anlatmıyorlar cimriliğiniz üstüne. Kimi diyor ki, siz özel takvimler bastırıp perhiz, oruç günlerini iki misline çıkarıyormuşsunuz; evinizde az yemek yensin diye. Kimi de diyor ki bayram seyran günleri punduna getirip uşaklarınızla bir kavga çıkarıyormuşsunuz, kimseye beş para vermemek için. Güya komşu-

nun kedisini, bir koyun eti artığınızı yedi diye mahkemeye vermişsiniz. Bir gece de sizi, kendi atlarınızın yulafını çalarken yakalamışlar; benden önceki arabacınız sizi karanlıkta bir temiz pataklamış, siz de sineye çekmişsiniz. Daha söyleyeyim mi? Nereye gitsek, ağız dolusu veriştiriyorlar size. Dünya âlemin maskarası olmuşsunuz. Nerede adınız geçse cimri, pinti, mendebur, tefeci, moruk diyorlar.

HARPAGON

(Jacques'ı bastonuyla döverek:)

Seni ahmak, seni serseri, seni haydut, seni yüzsüz herif seni!

JACQUES USTA

Nasılmış! Ben demedim mi size? İnanmıyordunuz bana. Doğruyu söyleyince kızarsınız demedim mi ben size?

HARPAGON

Konuşmasını öğren de öyle konuş.

SAHNE II

VALÈRE, JACQUES USTA

VALÈRE

Jacques Usta, açık konuşmak sana biraz pahalıya mal oldu gibi geliyor bana.

JACQUES USTA

Hey Allahım! Şuna bak! Daha dün gelmiş, yukarıdan konuşuyor benimle! Sana ne benim başıma gelenden? Sen kendi yiyeceğin sopalara gülersin, bana güleceğine.

VALÈRE

Aman sayın Jacques Usta, kızma bana, ne olur!

JACQUES USTA

(Kendi kendine:)

Aşağıdan alıyor be! Ben yukarıdan alayım öyleyse. Benden korkacak kadar aptalsa, pataklarım herifi!

(Yüksek sesle:)
Sen işin alayındasın efendi, ama ben değilim. Kafamı kızdırma; yoksa ben adamla bir başka türlü alay ederim ha! *(Valère'in üstüne yürür.)*

VALÈRE
Dur yahu! Kendine gel!

JACQUES USTA
Kendime mi geleyim? Gelmiyorum be, gelmek istemiyorum kendime!

VALÈRE
Aman etme!

JACQUES USTA
Sen yüzsüzün birisin!

VALÈRE
Kuzum Jacques Usta!

JACQUES USTA
Ben senin kuzun muzun değilim. Şu sopayı alırsam elime, görürsün gününü!

VALÈRE
Ne?.. Sopa mı?

JACQUES USTA
Dur be! Ne sopası? Laf olsun diye söyledim.

VALÈRE
Aklını başına topla, sersem herif! Asıl sopayı ben çekerim sana, anlıyor musun?

JACQUES USTA
Anlamaz olur muyum?

VALÈRE
Sen kim oluyorsun be! Çorbacının birisin sen!

JACQUES USTA
Öyleyimdir.

VALÈRE
Sen biliyor musun ben kimim?

JACQUES USTA
Bir halttır ettik, kusura bakmayın.

VALÈRE

Sen beni dövecektin ha?

JACQUES USTA

Şaka söyledim, canım.

VALÈRE

Ben böyle şakadan anlamam. Pis bir şaka bu senin yaptığın!

JACQUES USTA

(Yalnız.)

Açık söz yerin dibine batsın! Ne belalı şeymiş doğruyu söylemek! Vazgeçtim, bir daha zor söylerim doğruyu. Hadi efendim dövsün; iyi kötü hakkı var üstümde. Ama bu kâhyaya ne oluyor? Ben gösteririm ona... gösterebilirsem.

SAHNE III

FROSINE, MARIANE, JACQUES USTA

FROSINE

Efendin nerede, biliyor musun Jacques Usta? Evde mi?

JACQUES USTA

Evde, evde, biliyorum! Hem de nasıl!

FROSINE

Git söyle, ne olur, geldik, buradayız diye.

SAHNE IV

MARIANE, FROSINE

MARIANE

Fenayım, Frosine, çok fenayım. İçimden geleni bilmek istersen, korkuyorum, görmekten korkuyorum bu adamı.

FROSINE

Niçin canım? Neden korkuyorsun?

MARIANE

Neden de söz mü canım? Asılacak bir insan darağacını görmekten korkmaz olur mu?

FROSINE

Anlıyorum, senin seve seve asılmak istediğin darağacı Harpagon değil! Ben insanın gözünden anlarım; senin aklın fikrin hep o sözünü ettiğin sarışın delikanlıda.

MARIANE

Evet, Frosine; ne kadar saklasam boşuna. Evimize birkaç kere geldi; her gelişinde o kadar saygılıydı ki, ne yalan söyleyeyim bir yakınlık duydum kendisine.

FROSINE

Peki ama kimmiş bu delikanlı, biliyor musun?

MARIANE

Hayır, kim olduğunu bilmiyorum, ama her haliyle kendini sevdiriyor, bütün bildiğim bu. Alacağım erkeği seçmeyi bana bıraksalar onu seçerdim. Doğrusunu istersen, onun bir hayli payı var bana seçtikleri kocayı daha görmeden korkunç buluşumda.

FROSINE

Ah, ah! Bütün bu sarışın delikanlıların hoşluğuna diyecek yok; çok da güzel laflar ediyorlar. Gelgelelim ceplerinde metelik yok zavallıların! Nene lazım! Sen, yaşlı da olsa, para getirecek bir koca bulmaya bak. Paradan yana gittin mi ağzının tadını bulamazsın, orasını söyleyeyim; böyle bir koca insanın yüreğini de bulandırabilir biraz. Ama çok sürmez bu iş; kocan öldü mü daha güzel birini bulur, acısını çıkarırsın!

MARIANE

Kusura bakma ama, Frosine; mesut olmak için birinin ölümünü beklemek hiç de hoş bir şey değil; hem ölüm dediğin senin istediğin zaman çalmaz ki kapını!

FROSINE

Bu söylediğin de laf mı senin? Herifi, pek yakında dul

kalmak şartıyla alıyorsun. Sözleşmeye de bunu bir madde olarak koy istersen! Üç ay sonra ölmezse kabahat onda, yüzsüzlük etmiş olur. Bak geliyor, nişanlın geliyor!

MARIANE

Aman Frosine, bu mu? Bu ne surat?

SAHNE V

HARPAGON, FROSINE, MARIANE

HARPAGON

Darılmayın güzelim, gözlükle geliyorum karşınıza. Sizin güzelliğiniz gözlük istemez, biliyorum; insan kör olmalı ki görmesin güzelliğinizi! Ama biliyorsunuz ki yıldızlara bile dürbünle bakıyor insanlar. İddia ederim, para koyarım ki siz bir yıldızsınız, hem de parlak bir yıldız, yıldızlar ülkesindeki en parlak yıldızsınız... Frosine, hiç oralı değil seninki! Beni görmek hiç de hoşuna gitmişe benzemiyor!

FROSINE

Daha şaşkınlığı geçmedi de ondan! Hem kızlar öyledir, içlerindekini bir türlü belli etmezler, utanırlar!

HARPAGON

Doğrudur.
(Mariane'a:)
Bakın, işte kızım; hoş geldiniz, diyor size.

SAHNE VI

ÉLISE, HARPAGON,
MARIANE, FROSINE

MARIANE

Sizi görmeye gelmekte bir hayli geciktim, kusuruma bakmayın.

ÉLISE

Aman efendim, mahcup ediyorsunuz; asıl bana düşerdi sizi görmeye gelmek.

HARPAGON

Koskoca bir kızım var, bakın! O kadar çabuk büyüdü ki! Otun kötüsü çabuk büyür derler.

MARIANE

(Frosine'e alçak sesle:)

Aman, ne kötü adam!

HARPAGON

Ne diyor? Güzelim ne diyor sana?

FROSINE

Sizi pek beğenmiş, onu söylüyor.

HARPAGON

Bu şerefe layık değilim, tatlı meleğim benim!

MARIANE

(Kendi kendine:)

Çüş! Bu ne öküz herif!

HARPAGON

Beni beğenmekle kulunuz, köleniz yapmış oluyorsunuz.

MARIANE

(Kendi kendine:)

Öldürecek! Dayanamıyorum!

HARPAGON

İşte oğlum, o da önünüzde eğilmeye geliyor.

MARIANE

(Frosine'e alçak sesle:)

Aman Frosine, nasıl olur? Sana bahsettiğim delikanlı işte bu!

FROSINE

(Mariane'a:)

Ne diyorsun! Olacak iş değil!

HARPAGON

Bu kadar büyük çocuklarım olması sizi ürküttü galiba. Ama yakında ikisi de yolcu, merak etmeyin.

SAHNE VII

CLÉANTE, HARPAGON, ÉLISE, MARIANE, FROSINE, VALÈRE

CLÉANTE

Doğrusunu isterseniz sayın bayan, hiç beklemediğim bir olay karşısındayım. Bu sabah babamın niyetini öğrenince şaşırmadım desem yalan.

MARIANE

Ya ben ne söyleyeyim! Sizin kadar ben de şaşkınlık içindeyim. Hiç bekler miydim böyle bir durumla karşılaşmayı?

CLÉANTE

Gerçi babam sizden daha iyisini seçemezdi; ayrıca yüzünüzü görmek benim için mutlu bir şereftir. Bununla beraber üvey annem olmak istemenizi sevinçle karşıladığımı söyleyemeyeceğim doğrusu. Bu kadarına dilim varmıyor, ne yalan söyleyeyim. Ne kadar şerefli de olsa, bu ismi yakıştıramam size, müsaadenizle. Bu sözlerim bazılarına pek acı gelebilir, ama beni anlayacak bir insan olduğunuzu sanırım. Böyle bir evlenmeyi hoş görmemi bekleyemezsiniz, sayın bayan. Kim olduğumu bildiğinize göre, neden işime gelmediğini de kestirebilirsiniz. Babamın izniyle size şunu söyleyeyim ki, elimden gelse, bu evlenmeye engel olurum.

HARPAGON

Şu saygısız konuşmaya bakın! Bula bula bunları buldun değil mi söyleyecek!

MARIANE

Ben de size şunu söyleyeyim ki ikimiz de aynı durumdayız. Beni üvey anneniz görmek size ne kadar ağır geliyorsa, sizi üvey oğlum görmek de benim o kadar ağırıma gidiyor. Sizi bu hale düşüren ben miyim sanıyorsunuz? Aklınıza böyle bir şey gelmesin, rica ederim. Sizi üzmek hiç

de hoş bir şey değil benim için. Elim kolum bağlı olmasa, inanın bana, ben de gücünüze giden bu evlenmeye razı olmazdım.

HARPAGON

Acı söylemekte haklı. Öyle konuşmaya böyle karşılık verilir işte. Oğlumun saygısızlığından dolayı özür dilerim, güzelim. Sersemin biridir; ağzından çıkan sözün nereye gittiğini bilmez.

MARIANE

Merak etmeyin; hiç alınmadım sözlerinden. Tersine, bana böylece içini dökmüş olmasına sevindim. Açık konuşmakla çok iyi etti. Başka türlü konuşsa bu kadar hoşlanmazdım doğrusu.

HARPAGON

Kusuruna bakmamanız büyük bir lütuf kendisi için. Zamanla aklı başına gelir, duyguları değişir size karşı.

CLÉANTE

Hayır baba, duygularım değişmez, bayanın da bunu iyice bilmesini isterim.

HARPAGON

Bakın, zıpırlığın derecesine bakın! Daha da ileri gidiyor!

CLÉANTE

İçimi ortaya mı dökeyim?.. Onu mu istiyorsunuz?

HARPAGON

Hâlâ mı? Daha başka sözün kaldı mı söyleyecek?

CLÉANTE

Peki, madem başka türlü konuşmamı istiyorsunuz, bayan izin versin de kendimi babamın yerine koyayım ve diyeyim ki kendisine: Sizden güzelini görmedim dünyada! Ne mutlu sizin beğendiğiniz insana! Sizin kocanız olmak şerefini, sevincini, gelmiş gelecek bütün kralların kaderine değişmem. Evet sultanım, sizi elde etmek bütün hazinelerin en güzeline kavuşmaktır. Tek isteğim, tek tutkum budur benim. Yapmayacağım şey yoktur benim olmanız için. Karşıma çıkan...

HARPAGON

Biraz yavaş oğlum, ne oluyorsun?

CLÉANTE

Sizin adınıza dil döküyorum baba.

HARPAGON

Allah Allah! Benim kendi dilim yok mu dökecek! Avukata ihtiyacım yok, hele senin gibisine. Hadi, oturtsanıza misafirleri.

FROSINE

Hayır, oturmayalım da hemen panayıra gidelim, daha iyi. Erken döner, bol bol konuşuruz.

HARPAGON

O halde atları koşsunlar arabaya. Kusura bakmayın güzelim, sokağa çıkmadan yemek için size bir şeyler hazırlatmayı akıl edemedim.

CLÉANTE

Ben hazırlattım baba; birkaç tepsi Çin portakalı, tatlı limon ve değişik reçeller ısmarladım adınıza. Getirmeye gittiler.

HARPAGON

(Kısık sesle Valère'e:)

Valère!

VALÈRE

Aklını kaçırmış.

CLÉANTE

Bu kadarı yetmez mi diyorsunuz baba? Sayın bayan kusura bakmaz artık, ne yapalım...

MARIANE

Hiç lüzum yoktu doğrusu, bu külfete.

CLÉANTE

Sayın bayan, babamın parmağındaki elmastan daha ışıklısını gördünüz mü hiçbir yerde?

MARIANE

Öyle parlıyor ki sahi.

CLÉANTE

(Yüzüğü babasının parmağından çıkarıp Mariane'ın parmağına takar.)

Yakından, kendi parmağınızda görmelisiniz onu.

MARIANE

Pek güzel doğrusu, renk renk parıltılar saçıyor.

(Mariane yüzüğü çıkarmak ister.)

CLÉANTE

Yoo, çıkarmayın; o kadar güzel ele düştü ki. Babam hediye ediyor bunu size.

HARPAGON

Ben... Ne?

CLÉANTE

Babamın hatırı kalır bu yüzüğü taşımazsanız, değil mi baba?

HARPAGON

(Alçak sesle Cléante'a.)

Nasıl olur?

CLÉANTE

Ne demek nasıl olur! İlle kabul ettirmemi istiyor size.

MARIANE

Aman rica ederim, ben...

CLÉANTE

Aman ne yapıyorsunuz? Hiç geri alır mı artık?

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Kuduracağım!

MARIANE

Alırsam sonra...

CLÉANTE

Olmaz diyorum size, alınır.

MARIANE

Bırakın rica ederim...

CLÉANTE

Dünyada olmaz!

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Hay başımın belası, gebersen de...

CLÉANTE

Bakın, fena içerliyor almayışınıza.

HARPAGON

(Alçak sesle oğluna:)

İblis!

CLÉANTE

Bütün umutlarını kırıyorsunuz.

HARPAGON

(Alçak sesle oğluna:)

Can düşmanı cellat!

CLÉANTE

Ne yapayım baba, kabahat bende mi? Elimden geleni yapıyorum işte alması için. İnat ediyor, görüyorsunuz.

HARPAGON

(Alçak sesle oğluna:)

Asılası it.

CLÉANTE

Sizin yüzünüzden bana çatıyor bayan, olmaz ki bu.

HARPAGON

(Alçak sesle oğluna:)

Eşkıya!

CLÉANTE

Hasta edeceksiniz babamı. Yalvarırım, inat etmeyin artık.

FROSINE

Canım, nazlanmayın siz de o kadar! Madem öyle istiyor, alıverin işte!

MARIANE

Sizi kızdırmamak için şimdilik alıyorum, ama bir başka zaman geri vermek şartıyla.

SAHNE VIII

HARPAGON, MARIANE, FROSINE, VALÈRE, CLÉANTE, BRINDAVOINE, ÉLISE

BRINDAVOINE

Bayım, bir adam sizinle görüşmek istiyor.

HARPAGON

Meşgul olduğumu söyle. Bir başka zaman gelsin.

BRINDAVOINE

Size para getirmiş de...

HARPAGON

Kusura bakmayın. Şimdi gelirim.

SAHNE IX

HARPAGON, MARIANE, CLÉANTE, VALÈRE, ÉLISE, FROSINE, LA MERLUCHE

LA MERLUCHE

Efendimiz...

(Koşarak giderken Harpagon'u düşürür.)

HARPAGON

Aman! Vuruldum!

CLÉANTE

Ne oldu, baba? Bir yeriniz incinmedi ya?

HARPAGON

Namussuz, borçlularımdan para almış olmalı, beni öldürmek için.

VALÈRE

Bir şey yok, geçmiş olsun.

LA MERLUCHE

Beni affedin, efendimiz! Koşarak geldim ki, aklım sıra...

HARPAGON

Senin ne işin var burada, cellat?

LA MERLUCHE

Atların nalları düşmüş diyecektim size.

HARPAGON

Hemen nallatsınlar, çabuk.

CLÉANTE

Atlar nallanadursun, ben de sizin yerinize evi gezdireyim. Bahçeye götüreyim bayanı. Tepsileri de oraya getirsinler.

HARPAGON

Valère, aman sen göz kulak ol, ne olur.

VALÈRE

Siz merak etmeyin.

HARPAGON

(Yalnız.)

Ah, hain evlat! Senin zorun ocağıma incir dikmek mi benim!

Perde IV

SAHNE I

CLÉANTE, MARIANE,

ÉLISE, FROSINE

CLÉANTE

İçeri girelim, çok daha rahat oluruz. Kuşkulanacak kimseler kalmadı ortalarda. Serbestçe konuşabiliriz.

ÉLISE

Kardeşim bana anlattı Mariane, size ne kadar tutkun olduğunu. Böyle aksiliklerin insanı ne hale sokabileceğini de bilirim. Sizin işlerinizle candan ilgilendiğimi bilmenizi isterim.

MARIANE

Sizin gibi birisini dost görmek insanın yüreğine su serpiyor. Ne olur, bu cömert ilginizi hiç esirgemeyin bizden. Talihimin acı şakalarına daha kolay katlanırım sizinle.

FROSINE

Vallahi, ikiniz de gerçekten talihsizmişsiniz. Durumunuzu bütün bunlardan önce bana çıtlatmış olsanız böyle olur muydu? Başınızı derde sokmaz, işleri bugünkü haline getirmezdim.

CLÉANTE

Ne yaparsın! Kader böyleymiş. Siz ne düşünüyorsunuz, güzel Mariane?.. Kararınız ne?

MARIANE

Ah, ne kararı! Benim karar verecek halim mi var? Öyle kıskıvrak bağlıyım ki, duadan başka şey gelmiyor elimden.

CLÉANTE

Kuru duadan başka dayanacak şeyim yok mu kalbinizde? Bana acıyıp bir şeyler yapmak gelmiyor mu içinizden? Yardıma koşmak da mı yok? Sizin sevgi dediğiniz oturup bekler mi sadece?.. Bir şeyler yapmaz mı?

MARIANE

Ben ne diyeyim size? Kendinizi yerime koyun, söyleyin ne yapabileceğimi. Şunu yap, bunu yap deyin bana; size bırakıyorum her şeyi, ama rica ederim, şeref ve ahlak kurallarına sığmayacak şeyler istemeyin benden.

CLÉANTE

Eyvahlar olsun! Şeref, ahlak kurallarıyla elimi kolumu bağlıyorsunuz benim! Bunlar öyle sert, öyle insafsız olabilir ki; ne yapabilirim o zaman?

MARIANE

Peki ama ne yapayım, söyleyin? Hadi biz kadınların düşünmek zorunda olduğumuz birçok şeyleri düşünmeyeyim; annemin sözünden çıkamam ki! Öyle cömert, öyle görülmedik bir sevgiyle yetiştirdi ki beni, onun kalbini kırmak gelmez elimden. Siz görüşün, uğraşın kendisiyle, aklını çelmeye çalışın. Hangi çareye başvurursanız vurun, razıyım. İş yalnız benim sizden yana olduğumu söylemeye kalsın! İsterseniz kendisine içimi döküp sizin için duyduklarımı da söyleyeyim.

CLÉANTE

Frosine, canım Frosine, sana düşüyor bu iş. Bize yardım edemez misin?

FROSINE

Aşkolsun, bu da sorulur mu? Canla başla çalışırım sizin için. Ben sıcakkanlıyımdır, bilirsiniz. Allah taşyürekli yaratmamış beni. Kimseye kötülük etmeden kuzu kuzu se-

vişen insanlar gördüm mü dayanamam; ufak tefek yardımlardan kaçınmam onlara, yüreğim yufkadır. Ne yapabiliriz acaba, onu söyleyin.

CLÉANTE

Sen bir düşün, ne olur.

MARIANE

Şimdi göster işte marifetini.

ÉLISE

Kendi yaptığını bozmanın yolunu bul.

FROSINE

Pek kolay değil bu iş.

(Mariane'a:)

Annen pek o kadar anlayışsız bir insan değil. Onu kazanabiliriz belki. Babasına verdiğini oğluna vermeye razı edebiliriz.

(Cléante'a:)

Ama işin berbat tarafı sizin babanızın babanız gibi bir adam olması.

CLÉANTE

Orası öyle!

FROSINE

Demek istiyorum ki, istenmediğini anlayacak olursa kin bağlar size, evlenmenize de izin vermeye yanaşmaz. Öyle bir şey yapmalı ki, kendisi istemesin, sizden soğuyuversin birdenbire.

CLÉANTE

Doğru söylüyorsun.

FROSINE

Doğru söylüyorum tabii, biliyorum. Yapılacak şey bu. Gelgelelim, nasıl bir yolunu bulmalı? Durun bakayım: Şöyle yaşlıca bir kadın bulsak; benim gibi becerikli olsa, pek kibar bir kadın numarası yapsa; etrafında uşaklar, cariyeler filan, bir de acayip bir markiz yahut vikontes adı, Aşağı Brötanya'dan geliyor mesela kadın. Ben allem kal-

lem eder, yutturulum ona kadının zengin olduğunu. Bir sürü evi barkı, ayrıca da tıkır tıkır yüz bin gümüş lirası var derim. Size öyle tutkun ki, derim, hemen evlenmek, varını yoğunu da size bağışlamak istiyor. Gelsin de bu teklife kulak kabartmasın bakalım. Seni çok seviyor, biliyorum, ama parayı birazcık daha fazla seviyor. Bu yalanla gözleri kamaşıp sizin işe olur dedi mi, ondan sonra isterse dalgayı çaksın, markizin paracıklarını bir görelim desin.

CLÉANTE

Çok güzel, vallahi iyi buldun!

FROSINE

Siz bana bırakın. Şimdi aklıma geldi. Bir ahbabım var bu işi becerecek.

CLÉANTE

Bu işi başarırsan Frosine, karşılığını görürsün benden, emin ol. Peki ama, Mariane, biz önce annenizi kazanmaya çalışalım. Bu evlenmeyi bozduk mu az bir iş görmüş olmayız. Yalvarırım elinizden geleni yapın siz. Sizi ne kadar seviyor, değil mi? Faydalanın bundan. Var gücünüzü kullanın. Allah öyle dokunaklı, öyle büyülü güzellik vermiş ki size! Neler yapmaz o gözleriniz, o diliniz! İsterseniz öyle tatlı sözler, öyle cana işleyen yalvarışlar bulursunuz ki siz, kimseler dayanamaz.

MARIANE

Elimden gelen her şeyi, her şeyi yapacağım.

SAHNE II

HARPAGON, CLÉANTE, ÉLISE,
MARIANE, FROSINE

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Bak hele! Oğlumuz müstakbel üvey annesinin elini öpüyor, müstakbel üvey annesi de maşallah öptürmemezlik etmiyor. İşin içinde iş mi var yoksa!

ÉLISE
A! Babam burdaymış.

HARPAGON
Araba hazır. İstediğiniz zaman gidebilirsiniz.

CLÉANTE
Baba, siz gitmiyorsunuz madem, ben götüreyim onları.

HARPAGON
Hayır, sen kal. Yalnız gidebilirler pekâlâ. Hem sana söyleyeceklerim var.

SAHNE III

HARPAGON, CLÉANTE

HARPAGON
E, söyle bakalım: Üvey anneliği bir yana, bu bayanı nasıl buluyorsun?

CLÉANTE
Nasıl mı buluyorum?

HARPAGON
Evet! Hali tavrı, boyu bosu, güzelliği, zekâsı nasıl sence?

CLÉANTE
Hani, yani pek o kadar ahım şahım da değil.

HARPAGON
Hele hele! Söyle, söyle bakalım.

CLÉANTE
Doğrusunu söyleyeyim mi size, onu burada yakından görünce hiç de zannettiğim gibi bulmadım. Düpedüz hoppa halleri var. Endamı şöyle böyle, güzelliği ortanın ortası, hele zekâsı ortadan bir hayli aşağı. Sizi soğutmak için söylüyorum sanmayın baba; üvey anne değil mi nihayet, bana göre hepsi bir; ha bu olmuş, ha başkası.

HARPAGON
Demin öyle demiyordun ama!

CLÉANTE
Sizin adınıza biraz pohpohladım, hoşunuza gider diye.

HARPAGON

Demek bir kadın olarak hoşlanmıyorsun ondan?

CLÉANTE

Ben mi? Ne münasebet!

HARPAGON

Buna üzüldüm doğrusu; aklımdan geçen bir şey suya düşmüş oluyor böylece. Onu burada görünce, yaşım biraz düşündürdü beni. Bu kadar genç biriyle evlenmem bir hayli dedikoduya yol açacak; iyisi mi, vazgeçeyim bu işten diyordum. Ama kızı da bir kere istemiş, söz kesmiş olduğum için, birazcık olsun hoşlandığını söylesen sana verecektim.

CLÉANTE

Bana mı?

HARPAGON

Sana.

CLÉANTE

Evlenecektim yani onunla?

HARPAGON

Evlenecektin tabii.

CLÉANTE

Şimdi bakın; benim pek hoşlandığım bir kız değil, orası doğru, ama sizin gönlünüzü hoş etmek için, babacığım, evlenirim onunla, isterseniz.

HARPAGON

Yoo! Ben senin sandığın kadar fena adam değilim; sevmediğin biriyle evlenmene gönlüm razı olmaz.

CLÉANTE

Ne olur canım; sizin hatırınız için sevmeye de çalışırım, severim de.

HARPAGON

Hayır, hayır; evlenmede aşk olmadı mı saadet de olmaz.

CLÉANTE

Sonradan gelir belki baba; aşk evlenmenin bir meyvesidir demezler mi?

HARPAGON

Olmaz, erkeğin böyle bir tehlikeye atılması doğru değil. Öyle kötü sonuçları olur ki bunun, neme lazım. Ona biraz için kaynamış olsaydı, o başka; o zaman benim yerime seni evlendirirdim. Öyle olmayınca, ilk dediğimi yapacağım çaresiz, kendim evleneceğim.

CLÉANTE

Peki, baba, madem iş bu kerteye geldi, içimi dökmeliyim size, sırrımı söylemeliyim: İşin doğrusu, ben Mariane'ı bir gezintide gördüğüm günden beri seviyorum. Bu sabah da sizden onunla evlenmeme izin isteyecektim. Siz niyetinizi açıklayınca kendimi tuttum, sizi üzmekten korktum.

HARPAGON

Evine gittin mi?

CLÉANTE

Gittim, baba.

HARPAGON

Kaç defa, çok mu?

CLÉANTE

Eh, çok denebilir bu kısa zamanda.

HARPAGON

İyi karşılanıyor muydun orada?

CLÉANTE

Çok iyi; ama kim olduğumu bilmiyorlardı. Demin Mariane'ı şaşırtan da bu oldu ya.

HARPAGON

Seni seviyorum, seninle evlenmek istiyorum dedin mi kendisine?

CLÉANTE

Elbette; hatta annesine de biraz çıtlatmıştım.

HARPAGON

Nasıl karşıladı bu çıtlatmanı?

CLÉANTE

Hiç de yadırgamadı.

HARPAGON

Ya kız?.. O da seni seviyor mu?

CLÉANTE

Vallahi, ne diyeyim baba; görünüşe bakılırsa biraz hoşlanıyor benden.

HARPAGON

Bu sırrını öğrendiğime çok sevindim; benim bilmek istediğim de buydu zaten. Ha, şimdi bak, oğlum; senin yapacağın şey nedir, biliyor musun? Hemen aklını başına toplayıp bu sevdadan vazgeçmek, benim almak istediğim insanın yanından elini ayağını iyice kesmek ve sana seçtiğim kadınla bir an önce evlenmek.

CLÉANTE

Ya! Demek bu oyunu ettiniz bana öyle mi? Peki, baba; madem bu yola girdi işler, ben de şunu söyleyeyim size açıkça: Mariane'ı sevmekten vazgeçmeyeceğim; onu elinizden almak için hiçbir şeyi yapmaktan çekinmeyeceğim. Annesi size peki demiş de olsa, benden yana olacak birilerini bulurum belki ben de.

HARPAGON

Bu ne yüzsüzlük ulan? Babanın lokmasını ağzından alacaksın ha?

CLÉANTE

Siz alıyorsunuz benimkini; ben sizden önceyim.

HARPAGON

Baban değil miyim senin?.. Beni saymak zorunda değil misin?

CLÉANTE

Bu gibi işlerde evlatlar babalara boyun eğmek zorunda değildir; hem aşk kimseyi dinlemez.

HARPAGON

Sopayı kafana yedin mi öğrenirsin dinlemesini!

CLÉANTE

Hiçbir şeyle yıldıramazsınız beni.

HARPAGON

Mariane'dan vazgeçeceksin...

CLÉANTE

Geçmeyeceğim.

HARPAGON

Getirin, hemen bir sopa getirin bana!

SAHNE IV

JACQUES USTA,
HARPAGON, CLÉANTE

JACQUES USTA

Hey, hey!.. Baylar, ne oluyor? Ne yapıyorsunuz?

CLÉANTE

Vız gelir bana bunlar.

JACQUES USTA

(Cléante'a:)

Aman efendim, ileri gitmeyin o kadar!

HARPAGON

Benimle böyle konuşmak ha?.. Bu kadar edepsizce!

JACQUES USTA

(Harpagon'a:)

Aman efendim, Allah rızası için!

CLÉANTE

Dediğim dedik, işte o kadar!

JACQUES USTA

(Cléante'a:)

Ne yapıyorsunuz? Babanız bu canım!

HARPAGON

Sen bırak şunu bana!

JACQUES USTA

(Harpagon'a:)

Aman etmeyin! Oğlunuz! Hadi ben olsam neyse!

HARPAGON

Gel, Jacques Usta, hakem ol bu işte, elini vicdanına koy da söyle ne kadar haklı olduğumu.

JACQUES USTA

Peki, buyrun.

(Cléante'a:)

Siz çekilin şöyle biraz.

HARPAGON

Bir kızı seviyorum, evlenmek istiyorum onunla. Bu kopuk da tutmuş, sevmeye kalkıyor bu kızı, düşün! Gözümün önünde, bütün emirlerime karşı!..

JACQUES USTA

Yoo! Bunda haksız.

HARPAGON

Korkunç bir şey değil mi bu, oğulun babasıyla aynı kızın peşine düşmesi? Baba saygısı bu serserinin benim gönül işlerimden el çekmesini gerektirmez mi, söyle.

JACQUES USTA

Haklısınız. Durun, bir konuşayım onunla; siz kıpırdamayın yerinizden.

CLÉANTE

Peki, kabul; madem seni seçti hakem olarak, öyle olsun; kaçınmama sebep yok. Kim olsa kabulüm. Ben de istiyorum Jacques Usta, bu anlaşmazlıkta senin hakemliğini.

JACQUES USTA

Ne büyük bir şeref benim için...

CLÉANTE

Bir kızı seviyorum, o da beni seviyor, ne desem peki diyecek bana. Derken babam giriyor aramıza, kızı istetiyor annesinden.

JACQUES USTA

Olur mu canım! Haksız elbette.

CLÉANTE

O yaşta utanmıyor mu evlenmekten? Âşık olmak yakışır mı ona? Gençlere bırakmalı değil mi bu işi?

JACQUES USTA

Hakkın var. Böyle şaka mı olur! Durun bir çift söz söyleyeyim şuna.

(Harpagon'a gider:)

Bakın, oğlunuz sizin dediğiniz kadar da belalı değil; aklı başına gelmeye başlıyor. Diyor ki, ben babamı saymaz olur muyum! Ama parlayıverdim birdenbire, tutamadım kendimi. Her dileğine boyun eğmeye hazırım, yeter ki o da beni kollasın biraz, beni de hoşlanacağım bir kızla evlendirsin.

HARPAGON

Ha, bak, Jacques Usta, hemen git söyle ki kendisine, Mariane'ın dışında her şeyi isteyebilir benden. Dilediği kızı alsın, benden ona izin.

JACQUES USTA

Bana bırakın, öyleyse.

(Cléante'a gider:)

Beni dinleyin, babanız pek o kadar anlayışsız adam değil; sizin parlamanıza içerlemiş. Kabalık etti, ona kızdım diyor. Her istediğinizi yapmanıza izin vermeye hazırmış; elverir ki siz tatlı konuşmalı, bir evladın babasına borçlu olduğu saygıyı göstermeliymişsiniz.

CLÉANTE

Aman Jacques, git, de ki kendisine, Mariane'ı verirse bana, dünyanın en uslu adamı olurum, bir daha da bir dediğini iki etmem.

JACQUES USTA

Tamam, peki diyor babanız.

CLÉANTE

İşte şimdi hiçbir diyeceğim yok.

JACQUES USTA

Her şey yoluna girdi. Verdiğiniz sözden memnun.

CLÉANTE

Allaha şükür!

JACQUES USTA

Baylar, artık konuşabilirsiniz; barıştınız. Bir anlaşmazlık yüzünden az kalsın birbirinize girecektiniz.

CLÉANTE

Canım Jacques Usta, ömrümce unutmayacağım bu iyiliğini.

JACQUES USTA

Aman canım, bir şey yapmadım ki...

HARPAGON

Aferin Jacques, bir şeyler hak ettin. Neyse, hadi, sonra veririm; unutmam, merak etme.

JACQUES USTA

Ömrünüze bereket!

SAHNE V

HARPAGON, CLÉANTE

CLÉANTE

Deminki taşkınlığımı bağışlamanızı dilerim, baba.

HARPAGON

Zararı yok, geçti artık.

CLÉANTE

Öyle pişmanım ki yaptıklarıma...

HARPAGON

Ben de öyle seviniyorum ki aklının başına geldiğine.

CLÉANTE

Kusurumu bu kadar çabuk unutmanız ne büyük bir cömertlik.

HARPAGON

Çocuklar yola geldi mi kusurlarını unutmak kolay.

CLÉANTE

Olur şey değil! Demek unutuyorsunuz yaptığım bütün patavatsızlıkları?

HARPAGON

Söz dinlemek ve beni saymakla bunu sen sağlamış oldun.

CLÉANTE

Size söz veriyorum ki babacığım, mezarıma kadar götüreceğim bu iyiliğinizi yüreğimde.

HARPAGON

Ben de söz veriyorum sana, bundan sonra her dileğini yerine getireceğim.

CLÉANTE

Canım babacığım, başka hiçbir dileğim yok. Mariane'ı bana verdiniz ya, yeter!

HARPAGON

Ne dedin?

CLÉANTE

Diyorum ki, baba, bana fazlasıyla cömert davrandınız. Mariane'ı vermekle, her şeyi, her şeyi vermiş oldunuz bana.

HARPAGON

Kimmiş o sana Mariane'ı veren?

CLÉANTE

Siz, baba.

HARPAGON

Ben ha?

CLÉANTE

Siz tabii, kim olacak?

HARPAGON

Bu da nesi? Vazgeçeceğine söz verdin Mariane'dan!

CLÉANTE

Ben mi?.. Ben mi söz verdim?

HARPAGON

Sen tabii!

CLÉANTE

Hiç olur mu öyle şey?

HARPAGON

Sen değil miydin Mariane'ı aklından çıkaracak olan?

CLÉANTE

Tersine! Aklım fikrim onda, hem de her zamankinden daha çok!

HARPAGON
Ne? Başımın belası! Yine mi başladın?

CLÉANTE
Hiçbir şey döndüremez beni yolumdan.

HARPAGON
Ben sana gösteririm gününü, alçak!

CLÉANTE
Ne isterseniz yapın bakalım.

HARPAGON
Bir daha gözüme görünme benim.

CLÉANTE
Canıma minnet!

HARPAGON
Atıyorum artık seni başımdan!

CLÉANTE
Atın.

HARPAGON
Evlatlıktan çıkarıyorum seni.

CLÉANTE
Çıkarın.

HARPAGON
Miras yok sana!

CLÉANTE
Mirasınız sizde kalsın!

HARPAGON
Lanetim üstünde olsun!

CLÉANTE
İstemem, o da sizde kalsın!

SAHNE VI

LA FLÈCHE, CLÉANTE

LA FLÈCHE
Aman! İyi ki gördüm sizi! Çabuk gelin arkamdan!

CLÉANTE

Ne var? Ne oluyor?

LA FLÈCHE

Gelin diyorum size! İşimiz iş!

CLÉANTE

Ne demek istiyorsun?

LA FLÈCHE

Baksanıza! Aradığınız burada işte!

CLÉANTE

Nerede?

LA FLÈCHE

Bütün gün bunun peşindeydim.

CLÉANTE

Neymiş o?

LA FLÈCHE

Babanızın definesi; buldum sonunda.

CLÉANTE

Nasıl buldun?

LA FLÈCHE

Anlatırım hepsini. Kaçalım, bir bağrışma var.

SAHNE VII

HARPAGON

HARPAGON

Yetişin! Hırsız var! Yakalayın! Adam öldürüyorlar! Can kurtaran yok mu? Hak, adalet nerede? Allah yok mu? Vurdular! Canımı aldılar! Gırtlağımı kestiler! Paramı çaldılar, paramı! Kim aldı, kim? Ne oldu? Nerede? Nereye saklandı? Ne yapayım? Nasıl bulayım? Nereye koşayım? Nereye koşmayayım? Şurada mı acaba? Burada mı yoksa? Kim o? Dur! Yakaladım. Ver paralarımı haydut! Eyvah! Benmişim yakaladığım. Neredeyim, bilmiyorum ki! Ben kimim? Ne yapıyorum? Bilmiyorum. Oldu bana

olanlar! Param! Zavallı paracığım! Canım, sevgilim benim! Aldılar elimden seni! Sen olmayınca ben neye sığınırım artık, neyle avunur, neyle sevinirim? Her şey bitti benim için; dünyada yapacak işim kalmadı benim! Sensiz ne yaparım, nasıl yaşarım? Olacak şey mi? Yaptılar bana yapacaklarını! Dayanamam bu acıya, ölüyorum; öldüm, gömdüler beni! Diriltmek isteyen yok mu beni; versin paracıklarımı geri, ya da kimin aldığını söylesin. Ne var? Ne diyorsunuz? Kimse yokmuş. Bu işi yapan bir hayli pusuda beklemiş, fırsat kollamış olmalı; ben tam o yezit oğlumla konuşurken yapmış yapacağını. Hadi durma git. Git, adalete başvur; sorguya çektir bütün evi: Hizmetçi kadınları, uşakları, oğlunu, kızını, hatta kendini, kendini bile! Nedir bu kalabalık? Ne diye toplanmışlar buraya? Kimin yüzüne baksam kuşku sarıyor içimi. Hepsi hırsızmış gibi geliyor bana. Ne o? Ne konuşuyorlar orada? Hırsızı mı görmüşler? Nedir o yukarıdaki gürültü? Hırsız orada mı yoksa? Ne olur, söylesin bir gören varsa, Allah rızası için söylesin! Aranızda mı saklı orada? Hepsi bana bakıp bakıp gülüyor. Görürsünüz, hepsinin parmağı var bu hırsızlıkta. Hadi, gelsin çabuk jandarmalar, polisler, tüfekler, hâkimler, mahkemeler, işkenceler, darağaçları, cellatlar! Astıracağım, bütün dünyayı astıracağım. Yine de paramı bulamazsam kendi kendimi asacağım!

Perde V

SAHNE I

HARPAGON,

KOMİSER VE YARDIMCISI

KOMİSER

Siz bana bırakın; ben işimi bilirim, Allaha şükür! Bugün başlamıyorum ya hırsızlık işlerine bakmaya! Her astırdığım adam başına bir frank alsam, milyoner olmuştum şimdiye kadar.

HARPAGON

Bütün hukukçular bu işi ele almak zorundadırlar. Param bulunmayacak olursa bütün mahkemeleri mahkemeye vereceğim.

KOMİSER

Gereken bütün yollara başvurulmalı. Bu çekmecede ne var diyordunuz?

HARPAGON

Tam on bin lira.

KOMİSER

On bin lira mı?

HARPAGON

On bin lira.

KOMİSER

Önemli bir hırsızlık.

HARPAGON

Hangi ceza, hangi işkence böyle korkunç, bu kadar büyük bir suçu karşılayabilir?.. Bunu yapan bulunup cezalandırılmadıkça en kutsal şeylerimiz tehlikede demektir.

KOMİSER

Ne cins paraydı, paranız?

HARPAGON

Altın, şıkır şıkır altın, dirhemi dirhemine de tartılı.

KOMİSER

Kimden şüphe ediyorsunuz.

HARPAGON

Herkesten. Bütün şehri ve kenar mahalleleri tevkif etmenizi istiyorum.

KOMİSER

Beni dinlerseniz, hiç kimseyi ürkütmemeli. Gürültü etmeden, tatlılıkla, kenardan köşeden deliller toplamalı ve ondan sonra, zor kullanarak paranızı alanın elinden geri alma yoluna gitmeli.

SAHNE II

JACQUES USTA, HARPAGON,
KOMİSER VE YARDIMCISI

JACQUES USTA

Ben şimdi dönerim. Siz hemen boğazını kesin, tabanlarını dağlayın, kaynar suda haşlayın, tavana asın.

HARPAGON

Kimi? Hırsızı mı?

JACQUES USTA

Bir süt domuzu yollamış bana kâhyanız. Şöyle gönlümce bir pişireyim size de görün.

HARPAGON

O değil şimdi mesele. Bak, bu bay başka bir şey konuşacak seninle.

KOMİSER

Korkmayın, telaş etmeyin. Ben öyle adam değilim, sizi elâleme maskara etmem. Tatlılıkla bitiririz bu işi.

JACQUES USTA

Bay da yemeğe mi geliyor?

KOMİSER

Bakın, dostum, efendinize her şeyi söylemek hakkınızda hayırlı olur.

JACQUES USTA

Vallahi efendim, bütün marifetimi göstereceğim, elimden geldiği kadar beğendirmeye çalışacağım size yaptıklarımı.

HARPAGON

Bırak bunları şimdi.

JACQUES USTA

Yemekler istediğim gibi olmazsa kabahat kâhyanızda. Soğanı sarmısağı bile dirhemle veriyor insana.

HARPAGON

Bre vicdansız herif, yemekten bahsetmenin sırası mı şimdi? Çalınan paralarımdan haber ver bize.

JACQUES USTA

Paranızı mı çaldılar?

HARPAGON

Evet, eşkıya! Geri vermezsen astıracağım seni!

KOMİSER

Aman, rica ederim, hırpalamayın onu. Efendiden bir adam olduğu belli yüzünden. Hapse girmektense, her şeyi söylemeye razıdır size. Bak dostum, itiraf edersen sana hiçbir kötülük yapacak değiliz, üstelik efendin cebini de dolduracak. Bugün parası çalındı buradan; senin bu işten hiçbir haberin olmamasına imkân yok.

JACQUES USTA

(Kendi kendine:)

Bizim kâhyadan öcümü almanın tam sırası. Herif geldi geleli el bebek, gül bebek; bir onun lafı dinleniyor, deminki sopaların acısı da sırtımda hâlâ.

HARPAGON

Ne mırıldanıyorsun ağzının içinde?

KOMİSER

Rahat bırakın. Hazırlasın kendini. Şimdi söyleyecek işte size. Ben demedim mi size efendiden bir adam diye bu?

JACQUES USTA

Bakın, efendim; siz zorladığınız için söylüyorum; bana sorarsanız bu işi yapan kim, biliyor musunuz?.. Valère yaptı bu işi.

HARPAGON

Valère mi dedin?

JACQUES USTA

Evet.

HARPAGON

O ha? O kadar güvendiğim adam!

JACQUES USTA

O ya! Bence paranızı çalan o!

HARPAGON

Neye dayanarak söylüyorsun bunu?

JACQUES USTA

Neye dayanarak mı söylüyorum?

HARPAGON

Evet.

JACQUES USTA

Neye mi dayanıyorum? Şeye... Dayandığım şeye dayanıyorum.

KOMİSER

Bir şeyler gördün mü gözünle?.. Onu söyle.

HARPAGON

Paramı koyduğum yerde gördün mü kendisini?

JACQUES USTA

Gördüm tabii. Paranız nerdeydi sizin?

HARPAGON

Bahçede.

JACQUES USTA

Tamam! Bahçede gezdiğini gördüm. Neyin içindeydi paranız?

HARPAGON

Bir çekmecenin içinde.

JACQUES USTA

Ta kendisi. Çekmeceyi gördüm.

HARPAGON

Nasıl bir şeydi bu çekmece?.. Bakalım benimki mi?

JACQUES USTA

Nasıl mıydı?

HARPAGON

Evet.

JACQUES USTA

Şey gibiydi... Tıpkı bir çekmece gibiydi.

HARPAGON

Anladık, ama biraz anlat bakalım, nasıldı?

JACQUES USTA

Büyücek bir çekmeceydi.

HARPAGON

Benimki küçük bir çekmeceydi, küçücük!

JACQUES USTA

Ha, tamam! Küçüktü elbette, ben içindeki bakımından söylemiştim.

KOMİSER

Ne renkteydi bu çekmece?

JACQUES USTA

Ne renkte miydi?

KOMİSER

Evet.

JACQUES USTA

Şey renginde... Neydi canım?.. Şey... Söylesenize!

HARPAGON

Evet.

JACQUES USTA

Kırmızı değil miydi canım, kırmızı?

HARPAGON,

Hayır, kül rengi.

JACQUES USTA

Öyle ya! Kızıl kül rengi; onu demek istiyordum ben de!

HARPAGON

Şüphe kalmadı artık... Benim çekmecem. Yazsanıza Bay Komiser, zabıt filan tutsanıza! Ulu Tanrım! Kime güvenmeli gayrı bu dünyada? Herkesten şüphe etmeli demek, herkesten! Kendimden bile! Öyle ya, kendim de çalabilirmişim demek.

JACQUES USTA

Geliyor işte, bakın. Aman ne olur, benden duyduğunuzu söylemeyin.

SAHNE III

VALÈRE, HARPAGON, JACQUES USTA
KOMİSER VE YARDIMCISI

HARPAGON

Gel, gel buraya da itiraf et, dünyanın en kara, en korkunç suçunu işlediğini!

VALÈRE

Efendim?.. Ne dediniz?

HARPAGON

Alçak herif! Utanmıyor musun bu yaptığından?

VALÈRE

Ne olmuş? Ne yapmışım?

HARPAGON

Ne mi yapmışsın, rezil! Bilmiyorsun değil mi ne yaptığını? Saklamak boşuna artık, foyan çıktı meydana! Şimdi söylediler her şeyi. Nasıl yaparsın bunu? İyiliğimden yararlan, sinsi sinsi evime sokul ve bana bu oyunu oyna!

VALÈRE

Madem her şeyi söylediler, ben de saklamayacağım artık sizden.

JACQUES USTA

(Kendi kendine:)

Hoppala! Üstüne mi bastık yoksa!

VALÈRE

Er geç söyleyecektim size; iyi bir fırsat kolluyordum. Ama böyle oldu madem, kızmayın da dinleyin, rica ederim; niçin böyle yaptığımı anlatayım.

HARPAGON

Bak namussuz hırsıza! Bir de niçin yaptığını söyleyecekmiş!

VALÈRE

Yoo, bayım, o kadar da değil. Size karşı bir kusur işledim, kabul; ama, nihayet, affedilir böylesi.

HARPAGON

Ne dedin, af mı edilir böylesi? Sen beni pusuya düşür, canıma kıy, sonra çık karşıma...

VALÈRE

Aman efendim, öfkeye kapılmayın. Bir dinleyin beni; göreceksiniz ki bu suç pek öyle büyüttüğünüz kadar değil.

HARPAGON

Büyüttüğüm kadar değil mi? Sen ne söylüyorsun be? Kanımla, canım ciğerimle oynadın benim.

VALÈRE

Kanınız o kadar kötü ellere geçmedi, bayım. Ona iyi bakacak bir ailenin çocuğuyum; sokağa atacak değilim onu.

HARPAGON

Lafa bak, kim bırakıyor sana da sokağa atıyorsun?

VALÈRE

Şerefinize kıl kadar zarar gelmeyecek.

HARPAGON

Sen şerefi merefi bir yana bırak da söyle bana: Nasıl yaptın bu işi, hangi şeytana uydun?

VALÈRE

Ah bunu bilmiyor da *mı* soruyorsunuz bana?

HARPAGON

Evet ya! Bilmiyor da soruyorum!

VALÈRE

Bir tanrıya uydum da yaptım, her istediğini yaptıran bir tanrıya: Aşka!

HARPAGON

Aşk mı dedin?

VALÈRE

Evet.

HARPAGON

Aman ne güzel aşk, ne güzel aşk! Altıncıklarıma âşık olmuş, baksanıza!

VALÈRE

Hayır bayım, servetinizin peşinde değilim; o tarafınızda gözüm yok. Mal mülk, hiçbir şey istemiyorum sizden; bana aldığımı bırakın, yeter.

HARPAGON

Yetermiş, şuna bak! Kılına dokunamazsın alimallah! Herifteki yüzsüzlüğe bakın! Çaldığım bende kalsın diyor.

VALÈRE

Siz buna çalmak mı diyorsunuz?

HARPAGON

Ya ne diyeyim? Bir hazine bu be, bir hazine!

VALÈRE

Bir hazine, doğru, hem de en değerli hazineniz. Dizlerinize kapanıp bu sihirli hazineyi istiyorum sizden; yapacağınız şey de onu bana vermektir.

HARPAGON

Ne vermesi! Ne vermesi! Sen ne söylüyorsun!

VALÈRE

Birbirimize yemin ettik, hiçbir şey ayıramaz artık bizi.

HARPAGON

Aman ne güzel! Yeminlerini sevsinler.

VALÈRE

Evet, dünya durdukça o benim olacak, ben onun.

HARPAGON

Dünyayı kafana yıkarım senin!

VALÈRE

Yalnız ölüm ayırabilir bizi.

HARPAGON

Altınlarım herifin aklını başından almış!

VALÈRE

Demin de söyledim: Ben bu işte hiçbir çıkar düşünmüş değilim. Kalbimi buralara çeken sizin sandığınızdan çok başka bir şey, çok daha yüksek bir duyguyla yaptım yaptığımı.

HARPAGON

Görürsünüz, herif İsa aşkına paramın üstüne oturmaya kalkacak. Ama dur! Ben malımı almasını bilirim! Adalet hakkından gelir senin, ipini satmış herif!

VALÈRE

Ne isterseniz yapabilirsiniz. Çıkaracağınız bütün zorluklara katlanmaya razıyım. Ama şuna inanmanızı rica ederim ki, bu işte bir kötülük varsa, kabahat yalnız benimdir, kızınızın hiçbir günahı yoktur.

HARPAGON

Yoktur elbette; bir de kızım mı canıma kıyacaktı? Ama yeter artık, getir aldığını! Nereye kaçırdın, söyle bakalım!

VALÈRE

Bir yere kaçırdığım yok! Daha evinizde.

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Canım çekmecem, buradaymış! Evden dışarı çıkmadı demek!

VALÈRE

Hayır efendim.

HARPAGON

Hiç el sürmedin ya, doğrusunu söyle?

VALÈRE

Ben mi? Ne münasebet! Onun da, benim de günahımıza giriyorsunuz. Tertemiz ve saygılı bir bağ aramızdaki.

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Herifin bir nikâh olmadığı kalmış bizim çekmeceyle!

VALÈRE

Ölürüm de aklımdan geçirmem ona bir kötülük etmeyi; bir meleğe kötülük edilmez.

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Çekmecem melek oldu, uçacak!

VALÈRE

Bütün arzum, oturup ona bakmak. Güzel gözlerinden içime dolan sevgiyi hiçbir şey kirletmedi.

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Güzel gözleri de varmış çekmecemin.

VALÈRE

Claude Kadın bu işin aslını biliyor, gelip size anlatabilir.

HARPAGON

Ne? Hizmetçim de mi karıştı bu işe?

VALÈRE

Evet, antlaşmamızda bulundu. Sevgimin dürüstlüğünü görünce kızınızın bana bağlanmasına, söz vermesine yardım etti.

HARPAGON

(Kendi kendine:)

Ne oluyor? Asılmak korkusu herifi zıvanadan mı çıkardı ne!

(Yüksek sesle:)
Kızımı ne karıştırıyorsun şimdi?

VALÈRE
Demek istiyorum ki, utancından sevgime karşılık vermesi kolay olmadı. Zor söz alabildim ağzından.

HARPAGON
Kimin utancından bahsediyorsun?

VALÈRE
Kızınızın. Ancak dün sözleşebildik kendisiyle.

HARPAGON
Kızım sana evlenme sözü mü verdi?

VALÈRE
Evet, nişanlandık.

HARPAGON
Hey Allahım! Bu da mı gelecekti başıma!

JACQUES USTA
(Komiser'e:)
Yazsanıza, bayım, yazsanıza...

HARPAGON
Bela üstüne bela! Yıkım üstüne yıkım! Hadi Bay Komiser, ne duruyorsunuz? Vazifenizi yapın! Hem hırsız, hem kız ayartıcı diye zapta geçin!

VALÈRE
Bunlar bana söylenecek sözler değil; kim olduğumu öğrendiğiniz zaman...

SAHNE IV

HARPAGON, ÉLISE, MARIANE,
FROSINE, VALÈRE, JACQUES USTA,
KOMİSER VE YARDIMCISI

HARPAGON
Ah! Yüzsüz kız! Benim gibi bir babaya yapılır mı bu? Böyle mi ahlak dersi aldın benden? Aşağılık bir hırsıza

gönül ver, benden izinsiz de nişanlan onunla! Ama ben gösteririm ikinize de.
(Élise'e:)
Dört duvar arasına kapanınca anlarsın sevişmeyi.
(Valère'e:)
Sen de daracağında alırsın boyunun ölçüsünü!

VALÈRE

Adalet sizin öfkenizle bitmez; ceza vermeden önce beni de dinlerler elbet.

HARPAGON

Darağacını az söyledim; canlı canlı parçalattıracağım seni!

ÉLISE

Ah! Babacığım, biraz insaflı olun, ne olursunuz! Babalık hakkınızı bu kadar sertliğe götürmeyin! Öfkenize kapılmayın böyle birdenbire; biraz düşünün de sonra yapın ne yapmak istiyorsanız. Kızdığınız kimseyi daha iyi tanımak zahmetine katlanın. Sizin gördüğünüzden çok başka bir insan o. Sevişmemiz size korkunç geliyor, ama o olmasa beni çoktan kaybetmiş olacaktınız. Evet, baba, o büyük kazada beni boğulmaktan o kurtardı, ona borçlusunuz hayatımı şimdi...

HARPAGON

Boş laf bütün bunlar! Keşke seni boğulmaktan kurtarmasaydı da bu yaptığını yapmasaydı.

ÉLISE

Babacığım, yalvarırım, biraz olsun kızınızın...

HARPAGON

Hayır, hayır, dinlemem. Adalet yerini bulmalı.

JACQUES USTA

(Kendi kendine:)
Nasıl! Bana sopa atar mısın!

FROSINE

(Kendi kendine:)
İşler fena karıştı!

SAHNE V

ANSELME, HARPAGON, ÉLISE, MARIANE, FROSINE, VALÈRE, JACQUES USTA, KOMİSER VE YARDIMCISI

ANSELME

Hayrola, Sayın Harpagon, pek alevlenmiş görüyorum sizi?

HARPAGON

Ah, sormayın, Bay Anselme, insanların en mutsuzu benmişim meğer! Nikâha geliyorsunuz sözde; ne karışık, ne perişan halde karşılıyoruz sizi. Ne param kaldı, ne şerefim; hepsinin canına okudular. Şu hain, şu alçak, çiğnemedik kutsal köşe bırakmadı evimde. Kendini uşak diye yutturup girdi buraya; paramı çaldı, kızımı da ayarttı üstelik.

VALÈRE

Sizin paranıza bakan kim?.. Nedir bu para lafı ikide birde?

HARPAGON

Evet ya! Birbiriyle evlenmeye söz vermiş bunlar! Bu rezalet sizi de ilgilendirir Bay Anselme; size de düşer adalete başvurup bu herifin hakkından gelmek.

ANSELME

Benim zorla evlenmeye hiç niyetim yok; başkasının olan bir gönülde benim ne işim var! Ama size bir faydam dokunursa elimden geleni yapmaya, size yardım etmeye hazırım.

HARPAGON

Bakın, işte, dürüst bir komiser. Her işi gereğince yapacağına söz verdi bana.

(Komiser'e:)

Yazın bu herifin suçlarını... Ne kadar büyütebilirseniz, o kadar büyütün suçlarını.

VALÈRE

Anlamıyorum, kızınızı sevmek neden suç oluyor? Onunla evlenmek istedim diye neden türlü işkencelere layık görüyorsunuz beni? Kim olduğumu öğrenince benim...

HARPAGON

Geç bu masalları bir kalem! Zamanımızda dünya soylu soplu hırsızlarla dolu. Bu namussuzlar kimsenin kendilerini tanımamasından faydalanıp soylu geçinmeye kalkıyorlar, hiç utanmadan parlak bir soyadı takıyorlar kendi kendilerine.

VALÈRE

Ben o adamlardan değilim; kendimin olmayanı benimsemeye tenezzül etmem. Bütün Napoli bilir benim soyumu.

ANSELME

Biraz yavaş. Ne söyleyeceksen ayağını denk al da söyle. Faka basarsın sonra! Karşındaki adamın Napoli'de bilmediği yoktur. Masal okumaya kalkacak olursan, hemen foyanı çıkarır ortaya.

VALÈRE

Kimseden çekinecek adam değilim ben. Napoli'de herkesi tanıyorsanız, herhalde Thomas d'Alburcy'yi de tanırsınız.

ANSELME

Tanımaz olur muyum?.. Onu benim kadar tanıyan da yoktur.

HARPAGON

Bana ne canım? Tomadan momadan bana ne?

ANSELME

Rica ederim, bırakın konuşsun; ne söyleyecek bakalım.

VALÈRE

Söyleyeceğim şu: Ben onun oğluyum işte.

ANSELME

Oğlu ha?

VALÈRE

Evet.

ANSELME

Hadi canım sende! Alay mı ediyorsun! Bir başka masal anlat; bu yalanla çıkamazsın işin içinden!

VALÈRE

Ağzınızı toplayın, rica ederim. Benim yalan söylediğim yok. İspat edemeyeceğim şeyi söylemem.

ANSELME

Ne demek? Thomas d'Alburcy'nin oğluyum mu diyorsun? Nasıl söylersin bunu?

VALÈRE

Ne diye söylemeyeyim? İşin doğrusu bu... Kim isterse ispat da ederim.

ANSELME

Yüzsüzlüğün bu kadarına pes! Sana bir hikâye anlatayım da aklın başına gelsin: Bundan tam on yıl önce senin adını ettiğin adam, çocukları ve karısıyla birlikte denizde boğuldu. O tarihte Napoli'de bir kargaşalık olmuştu, birçoklarıyla birlikte bu adam da ailesiyle bir gemiye binip kaçmak istemişti...

VALÈRE

Evet, ama siz de şunu öğrenin benden: Bu adamın yedi yaşında bir oğlu vardı. Deniz kazasında bu çocuğu, bir de hizmetçiyi bir İspanyol gemisi kurtardı. Karşınızdaki işte bu kurtarılan çocuktur. Şunu da benden öğrenin ki, bu İspanyol gemisinin kaptanı beni sevdi, halime acıyıp beni kendi oğluymuşum gibi büyüttü, yaşım ilerleyince bana kılıç kullanmasını öğretti, asker oldum. Sonradan öğrendim ki babam o deniz kazasında ölmemiş. Öldüğüne hiç inanmamıştım zaten. Buraya onu aramaya gelmiştim. Bir hadise bana canım Élise'i tanıttı. Onu görür görmez her şeyi unuttum, kulu kölesi oldum Élise'in. Sevdiğimin güzel hatırı ve babasının asık suratı yüzünden burada uşak olmaya razı oldum, babamı aramaya da başka birini gönderdim.

ANSELME

Peki, ne bilelim? Ya uyduruyorsan bütün bunları? Neyle ispat edersin bunların bir masal olmadığını?

VALÈRE

İspanyol kaptan, babamın yakut bir mührü, annemin koluma taktığı akik bir bilezik, ihtiyar Pedro, bir de benimle boğulmaktan kurtulan hizmetçiyle.

MARIANE

Olur şey değil! Yalan olamaz bu söyledikleriniz, olamaz. Yalan olamayınca da siz kardeşimsiniz benim!

VALÈRE

Kardeşim ha? Siz? Benim kardeşim?

MARIANE

Elbette ya! Sesini duyar duymaz bir şeyler oldu içimde. Annem deli olacak seni görünce. Kaç defa anlattı bana soyumuzun başına gelenleri. Allah bizi de kurtardı o korkunç deniz kazasından. Canımızı kurtardık ama hürriyetimizi kaybettik. Annemle ben, bir tahta parçasının üstünde canımızı kurtarmaya çalışırken korsanların eline düştük. On yıl kölelik ettikten sonra mutlu bir tesadüf bizi kurtardı. Napoli'ye döndük. Orada her şeyimizi satılmış bulduk; babamızı da boşuna aradık. Oradan Cenova'ya gittik. Annem babasının mirasından birkaç parça koparabildi. Akrabalarının haksızlığı, kötülüğü yüzünden kalkıp buralara geldik. Burada da zavallı annemin çekmediği sıkıntı kalmadı.

ANSELME

Hey Ulu Tanrı! Sen ne büyüksün! Bir sen varsın bu mucizeyi yapacak! Kucaklayın beni, yavrularım; katılın babanızın sevincine!

VALÈRE

Siz misiniz babam?

MARIANE

Siz ha!.. Annemin bunca zaman ağladığı!

ANSELME

Evet kızım, evet oğlum: Thomas d'Alburcy benim. Allah kurtarmıştı beni dalgalardan, hem de paramla birlikte. On altı yıldır ölmüş biliyordum hepinizi. Dünyanın dört bucağını dolaştıktan sonra geldim, burada evleneyim, yeniden bir yuva kurup kendimi avutayım dedim. Napoli'de beni yaşatmayacaklarını anlamış, oraya hiç dönmemeye karar vermiştim. Orada ne varsa sattırmanın bir yolunu bulup buraya yerleştim. Başıma bir sürü bela getiren eski adımı da değiştirip Anselme adını aldım.

HARPAGON

Bu sizin oğlunuz mu şimdi?

ANSELME

Evet.

HARPAGON

Çaldığı on bin altınımı sizden isterim.

ANSELME

Çaldığı mı? Oğlum mu çaldı?

HARPAGON

Ta kendisi.

VALÈRE

Kim söylüyor bunu?

HARPAGON

Jacques Usta.

VALÈRE

Sen mi söylüyorsun?

JACQUES USTA

Görüyorsunuz ya canım, ağzımı açtığım var mı benim?

HARPAGON

Yağma yok! İşte Bay Komiser burada; onun önünde söyledi.

VALÈRE

Nasıl inanırsınız buna? Ben bu haltı işleyecek adam mıyım?

HARPAGON

Adam mısın değil misin bilmem, ben paramı isterim.

SAHNE VI

CLÉANTE, VALÈRE, MARIANE, ÉLISE, FROSINE, HARPAGON, ANSELME, JACQUES USTA, KOMİSER VE YARDIMCISI, LA FLÈCHE

CLÉANTE

Üzülmeyin artık baba, kimseyi de suçlu görmeyin. Asıl haber bende. Size şunu söylemeye geldim: Benim Mariane'la evlenmeme razı olursanız, paranız elinize gelecek.

HARPAGON

Nerede?.. Nerede?

CLÉANTE

Sabırlı olun canım. Ben biliyorum nerede, ne olacağı da bana bağlı. Daha doğrusu sizin söyleyeceğiniz söze bağlı. Ya Mariane'ı bana verirsiniz, ya da çekmece gider.

HARPAGON

Bir şey alınmadı ya içinden?

CLÉANTE

Açılmadı bile. Siz evlenmeme razı oluyor musunuz, olmuyor musunuz, onu söyleyin. Mariane'ın annesi razı: Kızım hangisini isterse onu alsın diyor.

MARIANE

Annemin razı olması yetmez... Allah yeniden bir kardeş, bir de baba verdi bana. Beni babamdan da istemeniz lazım.

ANSELME

Allah beni size engel olmak için göndermedi herhalde. Bay Harpagon, kabul edin ki bir genç kızı seçmek babadan çok oğula düşer. Hadi, sizi üzecek sözler söylenmesine meydan vermeyin boşuna; bu çifte nikâha razı olun benimle.

HARPAGON

Ben çekmecemi görmeden ağzımı açmam.

CLÉANTE

Göreceksiniz, pırıl pırıl hem de, sapasağlam.

HARPAGON

Ne oğluma, ne kızıma verecek param yok, onu söyleyeyim.

ANSELME

Zararı yok; bende ikisine de yetecek para var, merak etmeyin.

HARPAGON

Her iki düğünün masraflarını resmen kabul ediyor musunuz?

ANSELME

Resmen kabul ediyorum. Oldu mu?

HARPAGON

Oldu, ama ben de bir elbise isterim, düğün için.

ANSELME

Ona da peki. Hadi şimdi bu güzel günün tadını çıkaralım.

KOMİSER

Hey, baylar, durun bakalım! Biraz yavaş, lütfen! Bizim zabıt masraflarını kim verecek?

HARPAGON

Yazdığınız sizde kalsın. Almadım ki parasını vereyim.

KOMİSER

Olmaz öyle şey. Bedava zabıt tutulmaz.

HARPAGON

(Jacques Usta'yı göstererek:)

Peki, alın, para yerine size asılacak bir adam veriyorum.

JACQUES USTA

Hey Allahım, ne yapsam! Doğru söylerim döverler, yalan söylerim asarlar...

ANSELME

Bay Harpagon, bu adamın yalanını da affedin.

HARPAGON

Komiser'in parasını verin öyleyse.

ANSELME

Peki, peki. Hadi gidip annenizi de katalım sevincimize.

HARPAGON

Ben de canım altınlarımı göreyim.

Molière [Jean-Baptiste Poquelin] (1622-1673); Eserlerindeki tiplemelerle dünya edebiyatında, Shakespeare'den sonra insan gerçekliğine belki de en derinlemesine nüfuz eden oyun yazarlarından biridir. Kadınlar Mektebi*'nden* Kibarlık Budalası*'na,* Cimri*'den* Hastalık Hastası*'na tüm oyunları, sadece dönemin tutucu otoritelerini rahatsız etmekle kalmamış, tazeliklerini bugüne kadar korumuşlardır.*

Sabahattin Eyüboğlu (1908-1973): Hasan Âli Yücel'in kurduğu Tercüme Bürosu'nda görev aldı. İÜ Edebiyat Fakültesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. Köy Enstitülerinde dersler verdi. Yazdığı pek çok kitabın yanı sıra Shakespeare, Montaigne, Platon, Hayyam gibi pek çok önemli yazar ve düşünürün eserlerini çevirdi.

KDV dahil fiyatı
8 TL